DESNIČINI SUSRETI 2015.

SPLIT I VLADAN DESNICA (1918. – 1945.):

UMJETNIČKO STVARALAŠTVO IZMEĐU KULTURE I POLITIKE

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
CENTAR ZA KOMPARATIVNOHISTORIJSKE I INTERKULTURNE STUDIJE

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U SPLITU

Desničini susreti

Znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem

Desničini susreti 2015.

SPLIT I VLADAN DESNICA (1918. – 1945.): UMJETNIČKO STVARALAŠTVO IZMEĐU KULTURE I POLITIKE

Filozofski fakultet u Splitu, Radovanova 13,
petak i subota, 18. i 19. rujna 2015.
Kula Stojana Jankovića u Islamu Grčkom, nedjelja, 20. rujna 2015.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Centar za komparativnohistorijske i interkulturne studije
„Desničini susreti“

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Hrvatsko društvo pisaca, Zagreb

Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta“, Zagreb

Društvo za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića – Mostovi, Zagreb

Fotografija na naslovnici:
Voćni trg sredinom 1930-ih
(Muzej grada Splita, nepoznati autor, invent. br. MGS 14566)

DESNIČINI SUSRETI 2015.

Split i Vladan Desnica (1918. – 1945.)

umjetničko stvaralaštvo između kulture i politike

PROGRAM RADA / SAŽECI IZLAGANJA

FF press

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Zagreb, 2015.

Vladan Desnica (Zadar, 17. rujna 1905. – Zagreb, 4. ožujka 1967.)
Fotografija snimljena krajem 1930-ih u Splitu
(Osobna ostavština Vladana Desnice)

SPLIT U PUTOPISNIM ZAPISIMA

„Nigdje čovjek ne može vidjeti što će vidjeti u Splitu.“

„Nigdje čovjek ne može vidjeti što će vidjeti u Splitu. U Splitu vidiš ujedanput sve vjekove: stari, srednji i novi vijek. Ljudi i njihovi mnogobrojni kućerci djelo su novoga doba, najljepše zgrade, kao one u ulici staroga suda, u ulici zvonika i sv. Filipa, potječu iz srednjega vijeka, a stolna crkva i drugi ostanci Dioklecijanove palače umjetnine su staroga vijeka. Naš vijek utisnuo je najslabiji biljeg i Splitu i Splićanima. U sravnjivanju sa spomenicima prošlih vremena naši današnji kućerci, osobito na obali uz samu Dioklecijanovu palaču, podno kriptoportika, pokazuju svu neznatnost i siromaštvo današnjega doba spram materijalnoj veličini i umjetničkoj vrijednosti prošlih vremena.

I ćud Splićana imade obilježje svih vjekova: tvrdokornost i nepraktičnost staroga vijeka, sredovječnu supersticiju i površnost novoga doba. Spoj izgleda nemoguć, isto kao što se čini nemogućim da se uz velebni Dioklecijanov mauzolej može prilijepiti grdna sredovječna zgrada stare biskupije na kojoj je opet neki trgovac improvizirao moderne izloge sa secesion-pokućstvom!

Gledamo dakle sve vjekove ujedanput, i evo nas, živimo! U Splitu sve kipi i vri, životne eksplozije, a to su smijeh, plač, vika, psovanje, dozivanje, napunjaju čitavu atmosferu. Ako se ovome pridoda još zvonjavina od dvije stotine glasitih zvonova, zviždanje parobroda i tvornica, revanje sivca, padanje dasaka, kamenja i drugih predmeta, ima se, bogme, šta slušati!“

(Marin Bego, *Niz našu obalu. Naši ljudi i krajevi*, Zagreb: Ex libris 2006., 65–66 [1. izdanje 1912.])

*

Split, jadranska Barcelona

„Split je i ranije, premda nije bio glavni grad Dalmacije, bio najveći po svojoj luci i središnjem položaju; svoj novi porast duguje on seljenju zadarskoga činovništva i ličkoj željeznici iz 1925. koja je, dižući prometne

veze, privukla radnu snagu iz okoline. Već od 1925. mogao je putnik da običnim okom primijeti širenje grada prema periferiji, dok je u isti mah konstatirao kako se lijepo diže u mjestu blagostanje i luksuz. Split, koji je sada postao sijelo banovine, vjeruje u još veći napredak ako se ostvare nove željezničke mreže. I može se mirne duše reći: na prekrasnom suncu prvih januarskih dana ove 1930. osjeća se, na šetnji pod paomama na obali, jedan talas novoga života. Ova luka živi, pa ako i nije Madrid, kao da će da bude jedna jadranska Barcelona."

(Tin Ujević, „Splitski vidici. Četrdeset i prva hiljada Splićana", u: *Putopisi*, Zagreb: Dom i svijet 2001., 148)

*

Splitski Marjan i rimski papa

„Biti u Splitu, a ne biti na Marjanu, značilo bi isto što biti u Rimu, a ne vidjeti papu.

Nije čudo, da je M a r j a n ponos Splićana. Vidik, kakvoga rijetko ima koji velegrad. I odatle se pruža slika, koja nam daje cijelu historiju toga čudnoga grada. Vidimo staru Dioklecijanovu tvrdinju, nucleus grada, vidimo, kako se oko njega sjatila nova naselja, kao čelik oko magneta. Pod samim Marjanom neumorno se dime tvornički dimnjaci – nov moderni, industrijski Split, koji tek nastaje, i koji daje neočekivanu kontrastnu ljepotu vječnoj pozadini mora. Preko, na pučini, blago se svijaju obrisi Brača. Koliko je lađa prešlo preko toga kanala! Odande su rimski robovi prevozili kamen za carsku palaču; tu su negdje krstarile i lađe one možne flote hrvatskih kraljevina, o kojoj pišu stare kronike…

Sunce zalazi za Marjan; preko na Mosoru dršće posljednja njegova zraka. Pale se svijetla grada, stostruko se odrazujući u namreškanim vodama luke. Bajoslovan prizor! Mrak je topal i mirisan. Iz susjednih tijesnih uličica čuje se pjesma uz gitaru – zvonko grlo pjeva pravu splitsku, Tijardovićevu melodiju …"

(Josip Horvat, *Lijepa naša*, Zagreb: Ex libris 2007., 126–127 [1. izdanje 1931.])

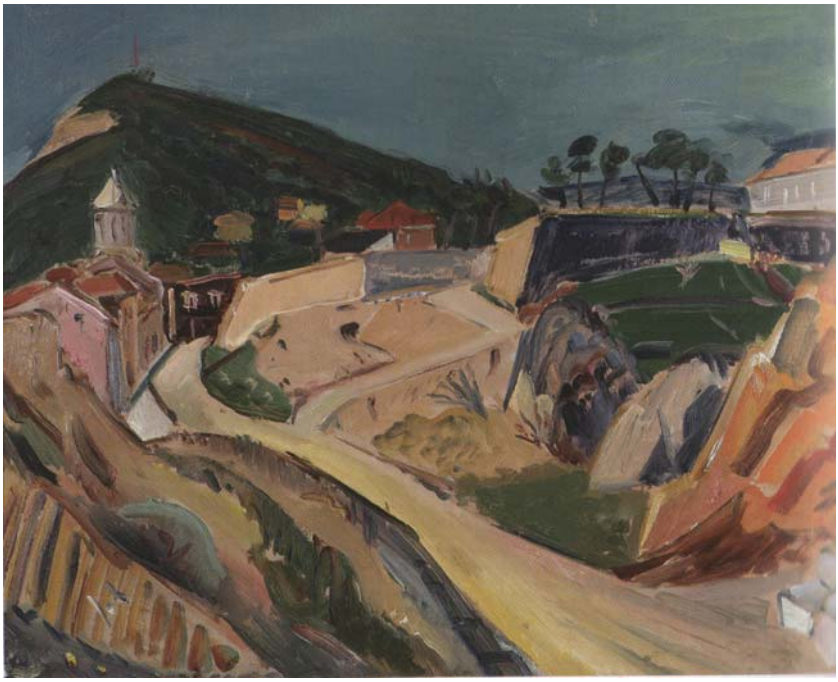

Ignjat Job, *Pogled na Marjan s Gripa* (1933./1934.)[1]

[1] Reproducirano prema: Igor Zidić, *Ignjat Job 1895 – 1936.*, Zagreb: Moderna i Večernji edicija 2010., 82.

SPLITSKE VARIJACIJE VLADANA DESNICE

„*Milović*: Vi ste, rekoste, dugo radili na 'Proljećima Ivana Galeba'. Sjećate li se kada ste počeli da radite na 'Proljećima Ivana Galeba'? Rekoste prije drugog svjetskog rata?

Desnica: Prije drugog svjetskog rata i prije onih mobilizacija, ono kad je počelo hvatat u vojsku. Ja mislim oko 1936. da sam počeo raditi na njemu, a izišao je 1956 – 1957. Dobrih dvadeset godina sam radio. Rat me zatekao u toj fazi kad je to bila jedna duža pripovijest koja je sadržavala samo djetinjstvo; ona poglavlja iz djetinjstva bila su otprilike gotova već prije rata. Ne u ovoj formi. To sam se poslije po deset puta navraćao i dotjerivao.

Milović: A je li to izmišljena ličnost Ivan Galeb?

Desnica: Pa jasno da je izmišljena. Sve je izmišljeno i ništa nije izmišljeno."

(Jefto Milović, „Razgovor s Vladanom Desnicom o umjetničkom stvaranju", u: Vladan Desnica, *Hotimično iskustvo: diskurzivna proza Vladana Desnice. Knjiga druga* (prir. Dušan Marinković), Zagreb V. B. Z. – Prosvjeta 2006., 126)

*

„Pitanje: Što bi učinili da Vam se povjeri uređivanje nekog književnog časopisa i da li bi on doživio drugi broj?

Odgovor: Kad bih imao da uređujem neki list želio bih da taj list, časopis ima čisto individulani, lični karakter – ne baš lični ni univerzalni – nego da u njemu dođu do izražaja mišljenja, sudovi i način mišljenja i pogledi na literaturu jedne grupe ljudi koja bi bila okupljena u njegovoj redakciji. Bilo bi dobro kada bi imali takav časopis, što više takovih časopisa. Jedino realna mišljenja su ona mišljenja koja imaju realni, konkretni ljudi. Čim su ljudi – jedna linija, jedan front itd. – onda je tu već neko uniformno mišljenje, nema one lične, individualne karakteristike, ono je malo oskudno ličnim individualnim mišljenjem, pretendira na neku objektivnost itd. Tip časopisa

na koji ja mislim nema takove pretenzije. Ako takav časopis ne bi doživio drugi ili treći broj, to ne bi zavislo od mene."

(„Razgovor na Književnom petku 26. 10. 1956." u: Vladan Desnica, *Hotimično iskustvo: diskurzivna proza Vladana Desnice. Knjiga druga* (prir. Dušan Marinković), Zagreb V. B. Z. – Prosvjeta 2006., 179)

*

„Napomena: Nije namjera ovog 'Magazina' da istakne i nametne neku svoju ideologiju i svoj program; on hoće samo da bude slobodan izraz težnja i ideja ovoga kraja i njegovih ljudi. Dosljedno tome, uredništvo je smatralo za potrebito da saradnicima ostavi najširu slobodu i punu odgovornost, kako u formalnom pogledu narječja, pravopisa i pisma, tako i u materijalnom pogledu idejnog sadržaja."

(Vladan Desnica, „Napomena", u: *Magazin Sjeverne Dalmacije*, br. 1, Split 1934., 2)

PRIPREMNI ODBOR

Marijan Buljan
doktorand Doktorskog studija humanističkih znanosti
Sveučilišta u Splitu

Ivana Cvijović Javorina
doktorandica na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

prof. dr. sc. Aleksandar Jakir, dekan
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

prof. dr. sc. Krešimir Nemec
Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

prof. dr. sc. Drago Roksandić
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Velimir Visković
Hrvatsko društvo pisaca, Zagreb

Čedomir Višnjić
Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta“, Zagreb

Supredsjedatelji Pripremnog odbora:
prof. dr. sc. Aleksandar Jakir i
prof. dr. sc. Drago Roksandić

Tajnici Pripremnog odbora:
Marijan Buljan i
Ivana Cvijović Javorina

Voditelj Programa društveno-humanističkih i kulturoloških istraživanja
Centra za komparativnohistorijske i interkulturne studije
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, „Desničini susreti“

prof. dr. sc. Drago Roksandić

PREDGOVOR

Centar za komparativnohistorijske i interkulturne studije i Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatsko društvo pisaca i Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta“ u suradnji s Filozofskim fakultetom Sveučilišta u Splitu objavljuju da će se *Desničini susreti 2015.*, posvećeni temi *Split i Vladan Desnica (1918. – 1945.): umjetničko stvaralaštvo između kulture i politike*, održati 18. i 19. rujna u Splitu (Filozofski fakultet u Splitu, Radovanova 13) te 20. rujna u Kuli Stojana Jankovića u Islamu Grčkom.

Prošlogodišnji *Desničini susreti*, posvećeni temi *Vladan Desnica i Split (1920. – 1945.)*, bez obzira koliko neupitno bili vrlo uspješni, suočili su sudionike sa spoznajom da je mnoštvo pitanja četvrtstoljetne povijesti Splita u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca/Jugoslaviji te u uvjetima okupacije, kolaboracije i antifaštističkog otpora od 1941. do 1945. godine istraživački otvoreno. Time su i mogućnosti zadovoljenja fokusiranijeg istraživačkog interesa za primjenu biografskih, intelektualnohistorijskih i kulturnohistorijskih pristupa i metoda za teme „splitska mladost Vladana Desnice“ i „obiteljska povijest Desnica u Splitu“ bile objektivno ograničene.

Urbana historija Splita od 1918. do 1945. godine mnogo više je povijest promjena nego povijest trajanja. Promjene u splitskoj političkoj kulturi u istom vremenskom razdoblju egzemplarne su u hrvatskoj povijesti 20. stoljeća po raznolikostima i proturječjima svojih očitovanja. Isto se može reći za bogatstvo promjenljivih splitskih kulturnih situacija, napose za umjetničko stvaralaštvo u Splitu. Kada je o svim ovim promjenama riječ, valja imati na umu da one, s jedne strane, imaju svoje vlastite „urbane logike“ te, s druge strane, da reflektiraju iskustva i zbivanja u nacionalnim, državnim i internacionalnim horizontima. *Desničini susreti 2015.* usredotočit će se, prvo, na promjene u splitskoj političkoj kulturi i kulturnom stvaralaštvu, drugo, na splitsko prevoditeljstvo kao fenomen kulturnih transfera i, treće, na kulturno distinktivni fenomen splitskih kročeanaca, ključ za razumijevanje splitskog mediteranizma u to doba. Svi ovi izabrani fokusi zrcale i potrebe produbljenijeg interesa za stvaralačko sazrijevanje Vladana Desnice.

SPLITSKA KRONOLOGIJA VLADANA DESNICE (1920. –1945.)[2]

1919.
„Završetak 1. svjetskog rata za porodicu Desnica nije značio i prestanak ratnih i poratnih briga te početak normaliziranja života, nego čak i pogoršanje uvjeta života – Uroš će Desnica 1919. godine biti interniran u srednju Italiju (Gualdo Tadino) zbog angažmana u časopisu *Naš list* gdje je beskompromisno branio (sic!) slavenstvo Zadra opirući se u brojnim napisima odlukama Rapalske konferencije kojom se Zadar i okolica dodjeljuju Italiji nakon rata. (Vladan posjećuje internirano oca i strica i tom prilikom boravi u Italiji oko pet mjeseci.)“ (223)

1920.
„Peti razred klasične gimnazije polazi i završava u Splitu 1920, kao što će to učiniti gotovo svi iz njegove generacije ne želeći pohađati daljnje školovanje na talijanskom jeziku koji se ponovo uvodi u škole po uspostavljanju talijanske vlasti u Zadru.“ (223)

1923./1924.
„Školske godine 1923/24. završio je osmi razred državne gimnazije u Šibeniku i polagao prvi put ‘viši tečajni ispit’ (ispit zrelosti, današnja matura) u vremenu od 7–16. 6.1924.“ (223)

1921. – 1924.
„(…) često sluša probe šibenske filharmonije i okušava se kao kompozitor. 1921. godine komponira kompoziciju pod naslovom *A se stesso* na stihove G. Leopardija u vlastitom prijevodu (‘Šibenik 1921–2’). Rad na kompoziciji trajat će dulje vrijeme, da bi drugu varijantu dogotovio 1923, (…).“ (223)

1924.
„Ujesen iste 1924. upisuje studij prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu kao redovni student (11. 10. 1924).“ (224)

1924. – 1930.
„Prema sačuvanim pretplatama na muzičke koncerte i afišama uz te koncerte može se pretpostaviti da je manje sudjelovao u stereotipnim studentskim aktivnostima, a više pratio zagrebačku muzičku scenu. Iz tog perioda ostalo je nekoliko Desničinih likovnih pokušaja, uglavnom u obliku minijatura.“ (224)

---

[2] Ulomci iz: Dušan Marinković, „Biografija Vladana Desnice“. Preuzeto iz: Vladan Desnica, *Hotimično iskustvo: diskurzivna proza Vladana Desnice. Knjiga druga* (prir. Dušan Marinković), Zagreb: V. B. Z. – Prosvjeta 2006., 217–250. Kompilirao Drago Roksandić.

„(…) redovno je nakon obavezne nastave odlazio u Split ili Obrovac gdje uči i pomaže u očevim advokatskim kancelarijama.“ (224)

„U studentsko vrijeme i u Zagrebu i u Parizu često je posjećivao likovne izložbe, muzičke i kazališne predstave.“ (224)

„Iako nije imao formalnog muzičkog obrazovanja, svirao je klavir i znao začuditi razumijevanjem pojedinih velikih klasičnih autora. Uz to, imao je lijep glas (tenor) i kultivirao je svoje muzičke mogućnosti tečajevima i kursevima.“ (224)

1927.
„U studentskom periodu (1927) nastaje kompozicija za violinu i klavir *Capricio*. I na njoj radi dugo tako da će u posljednjoj varijanti ponijeti naslov *Allegro capriccioso* (…).“ (224)

1927./1928.
„(…) odlučio je da studira dva semestra pravo i filozofiju u Parizu, ali je ponajviše ‘slušao tečajeve povijesti i teorije umjetnosti’, radeći na svome muzikološkom, historijskom i likovnom obrazovanju (…).“ (224)

1929./1930.
„Redovni je slušač Filozofsko-pravnog fakulteta (sic!) Sveučilišta u Zagrebu u akademskoj 1929/30. godini kad i diplomira 28. 6. 1930. Zbog svoje spontane reakcije na završnom ispitu (rigorozumu) ne uspijeva steći titulu doktora prava (…).“ (224–225)

„(…) Vladan se nije priklanjao niti jednoj ondašnjoj političkoj stranci, neovisno o političkim stavovima i pozicijama koje je zauzimao u vezi s konkretnim političkim pitanjima.“ (225)

1929. – 1934.
„(…) sa Ksenijom Carić se upoznaje u Splitu na tenisu i od 1932. su upućeni jedno na drugo. Višegodišnja će veza završiti vjenčanjem 28. 4. 1934. godine.“ (225)

1930. – 1932.
„Od 1. 7. 1930. do 30. 8.1932. radi u očevoj advokatskoj kancelariji kao pripravnik u Splitu.“ (225)

1931.
„24. 7. 1931. bilježi kompoziciju pod naslovom *Večernji napjev* (za dva ženska glasa i klavir), a muzički je obrađuje Z. Pibernik.“ (225)

„Surađuje s kompozitorom Ivom Paraćem kao pisac libreta za operu na motive *Bijedne Mare* Luke Botića. Rad na operi je tokom 1931. godine uvelike napredovao tako da će s Paraćem 1932. potpisati ugovor gdje se obavezuje da će napisati libreto za operu *Adelova pjesma* (…).“ (225)

1932. – 1933.
„Od 31. 8. do 28. 11. 1932. na odsluženju je vojnog roka, a potom opet pripravnik u očevoj kancelariji do marta 1933. kad biva uposlen kao pripravnik kod Državnog pravobranilaštva u Splitu.“ (225)

1933.
„1933. godine objavljuje svoj prvi tekst na stranicama beogradskog časopisa *Život i rad* (‘Izložba vajara Dujma Penića u Splitu’ – isti će tekst objaviti i u splitskom časopisu *Novo doba* dva mjeseca kasnije, ali pod naslovom ‘Kipar Dujam Penić: prigodom izložbe u Splitu’) te u šibenskom *Glasu Privredno-kulturne matice za Sjevernu Dalmaciju* esej ‘Jedan pogled na ličnost Dositejevu’.“ (227)

1933. – 1934.
„Tokom 1933. povezan s krugom oko *Glasa Privredno-kulturne matice za Sjevernu Dalmaciju* koji želi podržati i podstaknuti individualna istraživanja (…) pokretanjem naučno-kulturne publikacije, a Desnica bio imenovan njezinim glavnim i odgovornim urednikom. (…) već naredne godine izlazi prvo godište *Magazina Sjeverne Dalmacije* (…).“ (228)

1934.
„Da bi se mogli vjenčati u crkvi, a da mu buduća supruga ostane u svojoj katoličkoj vjeri, morao je tražiti odobrenje sinoda Srpske pravoslavne crkve, što je i dobio. Vjenčali su se 1934. godine i žive na trećem katu u kući što ju je 1929. kupio Uroš Desnica nakon prodaje većeg dijela imanja u vrijeme agrarne reforme u Kraljevini Jugoslaviji.“ (226)

„Druguje sa slikarom Vjekoslavom Paraćem i muzičarom Ivom Paraćem, slikarom Ignjatom Jobom i drugima. Sa Vladimirom Rismondom (…) učvršćuje i produbljuje prijateljstvo kojemu će biti odan do kraja života.“ (226)

1935.
„1935. izlazi drugi broj, ali u sasvim drukčijim okolnostima da bi njime publikacija zamrla.“ (228)

„Na stranicama *Magazina* Desnica je objavio i svoje prve značajne tekstove: dva eseja ‘Jedan pogled na ličnost Dositejevu’ i ‘Mirko Korolija i njegov kraj’ – primjetno oslanjanje na tenovsku koncepciju tumačenja književnih tekstova, pripovijetku (‘skicu za roman’) ‘Životna staza Jandrije Kutlače’ – (…) te tri pjesme ‘Dvije impresije iz Gornje Dalmacije: Seljani i Djevojke na vodi’ i ‘Ljetni motiv’.“ (228)

„Drugo je godište utoliko predstavljalo i svojevrsni protest prema djelovanju struje okupljene oko vladike Irineja Đorđevića koji je svojom javnom aktivnošću podijelio i antagonizirao dalmatinske Srbe.“ (229)

„Struja oko vladike Đorđevića žestoko je napadala Vladana Desnicu u časopisu *Glas* (i u takozvanoj *Bijeloj knjizi*) (…).“ (229)

1936.
„U službi napreduje: najprije pristav (1936) i ubrzo potom viši pristav. 1936. položio sudski ispit kod Apelacionog suda u Splitu.“ (226)

„(…) s početkom profesionalne pravničke karijere otpočinje intenzivno proučavanje opusa renomiranih autora evropske književnosti (…).“ (226)

„Istodobno piše pjesme, novele i eseje, a formira se i potreba da djeluje i naučno što će ubrzo rezultirati objavljivanjem prvih radova te okupljanjem suradnika za pokretanje naučne publikacije.“ (226–227)

Vladan Desnica (1955.): „(…) ‘neke od mojih pripovijedaka iz gradskih, intelektualističkih sredina koje su od kritike smatrane najzrelijim i najpunijim ostvarenjima, kao ‘Posjeta’ i ‘Florijanović’, potječu još od moje prve, predratne zbirke, koja je u toku rata propala, a one su se slučajno spasile u prepisima kod prijatelja: potječu od 1934–36. godine.’“ (227)

„Piše i prve fragmente budućeg *Proljeća Ivana Galeba* (1936) i ima jasnu ideju kako bi roman trebao izgledati i što kao svoj predmet bi trebao sadržavati.“ (229)

1938.
„U tom predratnom periodu prevodi talijanske pjesnike, ali svoje prevode ne objavljuje. Jedini objavljeni prevod je knjižica *Eseji iz estetike* Benedetta Crocea (1938).“ (230)

1940.
Vladan Desnica (1959.): „‘Knjiga mojih pripovijedaka i knjiga stihova, uz recenziju Marka Cara, nalazile su se pred štampanjem u izdanju Gece Kona u Beogradu, ali je nastup rata i bombardman Beograda spriječio štampanje.’“ (229)

1940. – 1941.
„Odslužio osam mjeseci vojnog roka u Bileći kao redov. Nakon kraće mobilizacije neposredno pred napad na Kraljevinu Jugoslaviju i netom po kapitulaciji vratio se u Split.“ (230)

1941.
„Okupacijske ga vlasti ostavljaju na istom radnom mjestu kao i prije rata.“ (230)

„(…) ne dobija novo državljanstvo neovisno o tome što su svi stanovnici okupiranih područja dobijali talijansko državljanstvo ubrzo po uspostavljanju okupacijske vlasti.“ (231)

1942.
„U proljeće 1942. ‘dao ostavku’/‘izašao iz službe’ na radno mjesto i sa suprugom i mlađim kćerima Jelenom i Natalijom/Natašom odlazi u Islam Grčki.“ (231)

„(…) u septembru 1942. traži od talijanskih vlasti da mu dodijeli talijansko državljanstvo. Talijanske vlasti ga angažiraju kao prevodioca zakonskih akata u Zadru

1942. godine. Zajedno s prijateljem Vladimirom Rismondom stanuje u hotelu u Zadru (…) često boravi u Islamu Grčkom na imanju.“ (231)

„S partizanskim antifašističkim pokretom povezan od 1942. u Zadru i Smilčiću.“ (231)

1943.

„(…) dobiva odbijenicu na zahtjev za priznavanjem talijanskog državljanstva iz Generalata iz Rima.“ (231)

„U ljetnom periodu 1943. godine živi sa porodicom u Zadru.“ (231)

1944.

Vladan Desnica (1959.): „‘(…) U februaru 1944. g. pozvan sam ‘u šumu’. Neko vrijeme proveo sam u Komandi područja i Kot. NOO Benkovac a zatim upućen u ZAVNOH, u sastavu kojeg sam ostao do konca rata i odmah po oslobođenju, 9. V. 1945, došao u Zagreb.’“ (231)

Marino Tartaglia, *Stari škver* (1918.)[3]

[3] Reproducirano prema: Igor Zidić, *Marino Tartaglia 1894 – 1984.*, Zagreb: Moderna i Večernji edicija 2009., 10.

Desničini susreti 2015.
Split i Vladan Desnica (1918. – 1945.): umjetničko stvaralaštvo između kulture i politike

PROGRAM RADA

I. DAN
Petak, 18. rujna 2015.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu,
Radovanova 13, velika dvorana

09.00 – 09.30 Otvaranje *Desničinih susreta 2015.*

I. sjednica
(predsjedaju: Aleksandar Jakir i Sanja Roić)

9.30 – 9.45 Sandi Bulimbašić (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Konzervatorski odjel u Splitu) / **Lovorka Magaš Bilandžić** (Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), *Društveni, kulturni i politički život međuratnog Splita kroz objektiv profesionalnih fotografa*

9.45 – 10.00 Inoslav Bešker (EPH Media), *Javna riječ u međuratnom Splitu*

10.00 – 10.15 Vinko Brešić (Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), *Splitski krug opisan časopisom*

10.15 – 10.30 Ana Šeparović (Leksikografski zavod Miroslav Krleža) / **Frano Dulibić** (Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), *Splitska međuratna likovna scena između modernizma i antimodernizma*

10.30 – 10.45 Bruno Kragić (Leksikografski zavod Miroslav Krleža), *Ujevićev Split*

10.45 – 11.30 Rasprava o temama I. sjednice

11.30 – 11.45 Stanka

II. sjednica
(predsjedaju: Drago Roksandić i Bojan Đorđević)

11.45 – 12.00 Tonko Maroević (Institut za povijest umjetnosti, Zagreb), *Splitski „kročeanci“*

12.00 – 12.15 Vladimir Gvozden (Odsek za komparativnu književnost, Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu), *Vladan Desnica i estetizam*

12.15 – 12.30 Vladimir Rismondo (Odjel za kulturologiju Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku), *Vladan Desnica, Meštrovićev splitski kiparski krug i Croceova estetika*

12.30 – 12.45 Svetlana Šeatović Dimitrijević (Institut za književnost i umetnost, Beograd), *Kročeova estetika i Desničin mediteranizam*

12.45 – 13.15 Rasprava o temama II. sjednice

13.15 – 15.15 Stanka

III. sjednica
(predsjedaju: Svjetlan Lacko Vidulić i Ivana Cvijović Javorina)

15.15 – 15.30 Sanja Roić (Odsjek za talijanistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), *Pripadnici splitskog kulturnog kruga kao prevoditelji i posrednici kulturnih transfera (1918. – 1945.)*

15.30 – 15.45 Sanja Šoštarić (Odsjek za romanistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), *Francuska književnost u prijevodima pripadnika splitskog kulturnog kruga*

15.45 – 16.00 Iva Grgić Maroević (Odjel za talijanistiku Sveučilišta u Zadru), *Splitska fortuna Luigija Pirandella*

16.00 – 16.15 Bojan Đorđević (Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu), *Teatar u Splitu u doba Desničine mladosti: politika i kultura*

16.15 – 16.30 Helena Peričić (Odjel za kroatistiku i slavistiku Sveučilišta u Zadru), *Književne preokupacije liječnika Bože Peričića*

16.30 – 17.15 Rasprava o temama III. sjednice

18.00 – 19.30
Književni krug Split
Ispod ure 3

Predstavljanje izdanja Centra za komparativnohistorijske i interkulturne studije

Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina (ur.), *Vladan Desnica i Split 1920. – 1945. Zbornik radova sa znanstvenog skupa Desničini susreti 2014.*, Zagreb: FF-press 2015.

Michael Antolović (prir.), *Intelektualna autobiografija i historijska antropologija Arona Gureviča*, Zagreb: FF-press 2015.

II. DAN
Subota, 19. rujna 2015.

Filozofski fakultet u Splitu,
Radovanova 13, velika dvorana

IV. sjednica
(predsjedaju: Tonko Maroević i Vladimir Gvozden)

9.30 – 9.45 Stevo Đurašković (Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu), *Mediteranizam Bogdana Radice kao suprotnost totalitarnim distopijama*

9.45 – 10.00 Branimir Janković (Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), *„Vi na Balkanu to sve znate i čitate?!" Recepcijska čitanja Juliena Bende i Izdaje intelektualaca*

10.00 – 10.15 Stanislava Barać (Institut za književnost i umetnost, Beograd), *Splićani i splitske teme u beogradskoj javnosti 1920–1941* (*Politika, Srpski književni glasnik*)

10.15 – 10.30 Filip Šimetin Šegvić (Zagreb) / **Nikolina Šimetin Šegvić** (Zagreb), *Skice za intelektualni portret Kerubina Šegvića u međuratnom razdoblju*

10.30 – 11.15 Rasprava o temama IV. sjednice

11.15 – 11.30 Stanka

V. sjednica
(predsjedaju: Frano Dulibić i Branimir Janković)

11.30 – 11.45 Muharem Bazdulj (Tjednik „Vreme“, Beograd), *Split od 1918. do 1945. godine u memoarima Vicka Krstulovića*

11.45 – 12.00 Petar Macut (Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“, područni centar Vukovar), *Katolička Riječ (1935. – 1943.) – splitski katolički tjednik*

12.00 – 12.15 Marijan Buljan (Split), *Split u predvečerje Drugog svjetskog rata*

12.15 – 12.45 Rasprava o temama V. sjednice

12.45 – 13.00 Stanka

VI. sjednica
(predsjedaju: Inoslav Bešker i Marijan Buljan)

13.00 – 13.15 Aleksandar Jakir (Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu), *Split za vrijeme Drugog svjetskog rata*

13.15 – 13.30 Ivana Cvijović Javorina (III. gimnazija Zagreb), *„Mi tražimo disciplinu, mi jamčimo red!“ Splitski listopad 1943. u ustaškoj i njemačkoj lokalnoj propagandi*

13.30 – 13.45 Svjetlan Lacko Vidulić (Odsjek za germanistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), *Uprava NDH u Zadru 1943./44.: kolektivna memorija između historiografije i (auto)biografskog narativa*

13.45 – 14.15 Rasprava o temama VI. sjednice

14.15 – 15.45 Stanka

VII. sjednica (predsjedaju: Vinko Brešić i Stanislava Barać)

15.45 – 16.00 Dušan Marinković (Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), *Potraga za autentičnošću*

16.00 – 16.15 Drago Roksandić (Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), *„Kud koje žure brzi kraci / a vode svi u bespuće": Vladan Desnica u Splitu od 1935. do 1941. godine*

16.15 – 16.30 Vladan Bajčeta (Institut za književnost i umetnost, Beograd), *Gozba u poljima – fragmenti rekonstrukcije pjesničke knjige Vladana Desnice u rukopisu*

16.30 – 16.45 Rašid Durić (Augsburg), *Intelektualizam u novelama Vladana Desnice u svjetlu protimbe ideologiji*

16.45 – 17.30 Rasprava o temama VI. sjednice

17.30 – 17.45 Stanka

17.45 – 18.45 Završna rasprava
(predsjedaju: Aleksandar Jakir i Drago Roksandić)

III. DAN
Nedjelja, 20. rujna 2015.

Kula Stojana Jankovića u Islamu Grčkom

11.00 – 11.15 Dolazak u Islam Grčki. Susret s domaćinima i članovima Društva za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića – Mostovi

11.15 – 11.45 Stanko Piplović (Split), *Kula Stojana Jankovića, Islam Grčki i Islam Latinski na katastarskim kartama 19. stoljeća*

11.45 – 12.00 Rasprava

12.00 – 13.00 Obilazak kule i okoliša

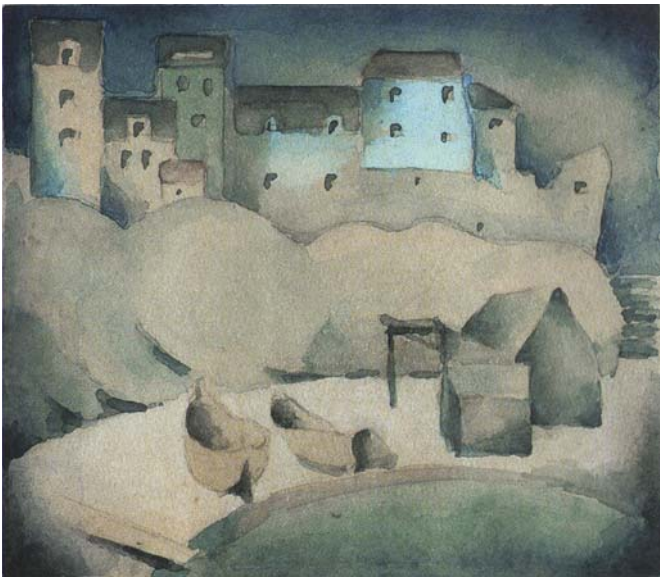

Marino Tartaglia, *Stari škver* (1919.)[4]

[4] Reproducirano prema: Igor Zidić, *Marino Tartaglia 1894 – 1984.*, Zagreb: Moderna i Večernji edicija 2009., 11.

SAŽECI IZLAGANJA

Vladan Bajčeta
Institut za književnost i umetnost, Beograd
bajcet@yahoo.com

Gozba u poljima – fragmenti rekonstrukcije pjesničke knjige Vladana Desnice u rukopisu

U rukopisnoj ostavštini Vladana Desnice nalazi se i korpus piščevih lirskih tekstova objedinjenih pod naslovom *Gozba u poljima*. Riječ je o pjesmama nastalim u razdoblju 1932–1936. godine, koje, osim odlomka „Motiv", do sada nisu objavljene. Tekstovi su otkucani pisaćom mašinom, dok su na pojedinim mjestima piščevom rukom unošene ispravke i različite bilješke, što otvara prostor izvjesnim zaključcima o umjetničkom procesu nastajanja Desničine poezije. U istom smislu uputan je osvrt na nekoliko tekstualnih varijanti pojedinih naslova („Himna majci zemlji"). Šest od jedanaest sadržajem predviđenih pjesama donosi uvid u više od polovine zamišljene zbirke, na osnovu čega se očituje da je u planu bila pjesnička knjiga strože profilisanog tematsko-strukturnog koncepta, a ne tek običan skup zasebnih poetskih cjelina. U poređenju sa Desničinom jedinom za života objavljenom zbirkom *Slijepac na žalu* (1956), dati materijal baca znatno drugačije svjetlo na Vladana Desnicu kao lirika.

Vladan Bajčeta (Bosanska Krupa, 1985), istraživač-pripravnik u Institutu za književnost i umetnost u Beogradu. Osnovnu školu i gimnaziju završio u Pljevljima. Na Filološkom fakultetu u Beogradu završio studije srpske književnosti i jezika sa opštom književnošću, kao i master studije, gdje sada pohađa doktorske akademske studije. Diplomski rad o poeziji Vladana Desnice, master rad o prozi Stevana Raičkovića, a doktorski rad o književnom djelu Borislava Mihajlovića Mihiza. Od aprila 2014. zaposlen kao istraživač-pripravnik na projektu „Kulturološke književne teorije i srpska književna kritika". Učesnik više nacionalnih i međunarodnih skupova. Objavljuje u naučnim zbornicima i naučnoj periodici.

Stanislava Barać
Institut za književnost i umetnost, Beograd
Stanislava.Vujnovic@ikum.org.rs

Splićani i splitske teme u beogradskoj javnosti 1920–1941 (*Politika, Srpski književni glasnik*)

Rad ima za cilj da istraži koliko su i na koji način, kao tema, u beogradskoj javnosti tokom međuratnog perioda bili zastupljeni grad Split i njegovi stanovnici odnosno značajne kulturne ličnosti koje su tada ostavljale određenog traga u Splitu. Pojam *beogradska javnost* ovde je specifično definisan i ograničen u skladu sa činjenicom da je čitava tema rada podređena proučavanju „splitskog", „formativnog razdoblja" Vladana Desnice, koje je on, uz boravke na univerzitetima u Zagrebu (1924–1930) i Parizu (1927/1928), proveo pretežno u Splitu. Istraživanje se ograničava na beogradske periodike koji su čitani u porodici Desnica i koji su imali odjeka i kod samog V. Desnice. Dnevni list *Politika* bio je izuzetno čitana novina u Splitu i Dalmaciji uopšte, a V. Desnica je u to vreme imao želju da postane dopisnik *Politike* iz Splita. *Srpski književni glasnik*, pak, predstavljao je u to vreme prestižan jugoslovenski časopis, iako je izgubio književnoinovacijski potencijal i politički značaj u odnosu na svoju *prvu seriju*, 1901–1914, i u kome su redovno objavljivali mnogi značajni jugoslovenski pisci i intelektualci. Cilj rada je, takođe, da istraži da li je slika Splita i Splićana koja se iz članaka ovih periodika ocrtavala posredno uticala i na pokretanje jedinog periodičkog projekta V. Desnice, *Magazina Sjeverne Dalmacije* (1934/1935), tačnije na njegovo koncipiranje ideje o potrebi posebnog glasila za posebnu jugoslovensku regiju. Pitanje koje se nameće delimično je imagološke prirode: koliko je V. Desnica pisanja o Splitu i Splićanima u beogradskoj javnosti doživljavao kao sliku koju centar formira o periferiji i koliko je u toj slici prepoznavao „periferiju"? Pitanja koja se, dakle, postavljaju jesu: da li su opisi splitskih prilika u beogradskoj javnosti izazivali kod V. Desnice potrebu da se oglasi sa same te „periferije", odnosno da li je beogradska javnost Split predstavljala kao kulturnu i političku periferiju ili ga je prepoznavala kao jedan od jugoslovenskih centara koji se upravo u to vreme intenzivno razvijao?

Stanislava Barać (1977), naučna saradnica Instituta za književnost i umetnost. Od 2004. godine zaposlena na projektu specijalizovanom za proučavanje (književne) periodike. Diplomirala i magistrirala na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, gde je i doktorirala sa tezom *Žanr ženskog portreta u srpskoj periodici 20-ih i 30-ih godina 20. veka*. Objavila jednu monografiju (*Avangardna* Misao: *avangardne tendencije u časopisu* Misao *u vreme uređivanja Ranka Mladenovića*, 2008) i trideset studija u različitim stručnim časopisima i zbornicima radova. Učestvovala u radu brojnih domaćih, regionalnih i međunarodnih naučnih skupova. Uže istraživačke teme su joj ženska književnost i aktivizam, posebno u periodu između dva svetska rata, istorija jugoslovenske periodike, avangardna književnost kao i različiti aspekti proze Ive Andrića.

Muharem Bazdulj
„Vreme“, Beograd
mbazdulj@hotmail.com

Split od 1918. do 1945. godine u memoarima Vicka Krstulovića

Jedna od ključnih priča o Splitu između 1918. i 1945. godine, od osnivanja Kraljevine SHS do stvaranja socijalističke Jugoslavije, jest zasigurno i priča Vicka Krstulovića. U prvom tomu nedavno objavljenih *Memoara jugoslovenskog revolucionara* (2012.) ispisuje se najprije hronika protuaustrijskog i projugoslovenskog djelovanja u Splitu uoči 1918, a zatim razočarenje Kraljevinom SHS i Krstulovićev komunistički angažman. Izvještaj o tom angažmanu neizostavan je segment složene slike Splita za vrijeme Kraljevine SHS (odnosno Kraljevine Jugoslavije). Početkom Drugog svjetskog rata, Krstulovićeva figura postaje značajnija jer upravo on postaje lider partizanskog pokreta u Dalmaciji. „Godine 1942. s dalmatinskim će partizanima osloboditi Livno i stvoriti nukleus onog što će se zvati ‘slobodni teritorij’. S jezgrom partizana prošao je Neretvu i Sutjesku, a s njim su tu klaonicu prošli i supruga i četvero malodobne djece. Godine 1944. stoji u lođi splitske vijećnice na Pjaci kad se osniva Narodna Republika Hrvatska.“ (Jurica Pavičić) Unutar kompleksnog mozaika teme *Split i Vladan Desnica (1918. – 1945.): umjetničko stvaralaštvo između kulture i politike* slika Splita iz istog perioda

koja se pomalja iz memoara Vicka Krstulovića predstavlja, u najmanju ruku, dio vrijedan pažnje. U svom radu, a kroz prizmu Krstulovićevih sjećanja, pokušaću da predočim sliku tog Splita i naznačim njene veze sa Desničinom prozom. Zbog svoje dokumentarne autentičnosti, kao i zbog pouzdanosti svjedoka koji svoja sjećanja ispisuje, *Memoari jugoslovenskog revolucionara* vanredan su i neusporediv izvor te se uz pomoć njihove analize dade naslutiti vjerna i signifikantna vizija Splita u datom istorijskom periodu. Ta vizija ima svoje mjesto i u kontekstu proučavanja Desničinog djela.

Muharem Bazdulj (1977.), pisac, novinar i prevodilac. Objavio desetak knjiga, uglavnom kratkih priča, romana i esejistike. Knjige su mu prevođene na engleski, njemački i poljski, a pojedine priče i eseji na još petnaestak jezika. Sa engleskog je preveo biografsku knjigu Marka Thompsona o Danilu Kišu *Izvod iz knjige rođenih* (Sarajevo – Zagreb – Beograd, 2014.). Magistrirao iz književno-istorijskih nauka na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Proširenu verziju magistarske teze kao knjigu je objavila Biblioteka XX vek (*I drugi su pjevali o ratu*, Beograd, 2013.). Radi kao novinar nedeljnika „Vreme“. 2013. dobio nagradu za najboljeg novinara u bh. medijima koju dodjeljuje Društvo novinara BiH. 2014. dobio nagradu lista *Danas* za novinarsku hrabrost „Stanislav Staša Marinković“ i nagradu „Bogdan Tirnanić“ Udruženja novinara Srbije za najbolju kolumnu ili komentar.

Inoslav Bešker
EPH Media
inoslav@besker.com

Javna riječ u međuratnom Splitu

Samozatajni Vladan Desnica ušao je u prostor javne riječi grada Splita takoreći kroz pokrajnja vrata: pišući kazališnu kritiku. Ali kazalište nije niša izvan svijeta, između njega i svijeta postoji dijalektika koju uočava još Epiktet, razrađuje Shakespeare, razvija Calderón kao *Theatrum Mundi*: ako njima sav svijet jest glumište, jednako tako se, razglabajući teatar, piše o svemu svijetu. O javnoj riječi na pozornici izriče se javna riječ u novinama koja društvo cilja, katkad i strijelja, što na hrvatskom prostoru pratimo barem

od Šenoe. Građansko društvo međuratnog Splita koji se, gubitkom Zadra, neočekivano našao u političkom središtu Dalmacije, iskazuje ako ne sebe, a ono sliku o sebi baš kroz javnu riječ, političku i kriptopolitičku, kulturalnu koja je i antropološka, katkada i nehoteć. Protagonisti javne scene katkad postupaju iza kulisa, ali istupaju pod reflektorima. *Novo doba* u široj lepezi te ostali listovi raznih užih usmjerenja, od *Pobede* do *Hrvatskog glasnika*, ili raznih interesa poput *Jadranskog Lloyda*, uključujući i satiričke od obnovljenoga *Duje Balavca* do *Štandarca*, bili su i poprište javne riječi namijenjene glasilima, ali podjednako i zrcalo javne riječi izrečene u drugim ambijentima pa zabilježene parcijalno (u oba smisla te riječi). Težnje i frustracije, smjelost i autocenzura čine sastavni dio javnog i generalnog diskursa u tim dvama desetljećima između dvaju svjetskih ratova odnosno – po ne posve neutemeljenoj sintezi – između dvaju činova istoga svjetskog rata, koji, po nekim naznakama, u našoj javnoj riječi još nije dovršen. Protagonista kojima ćemo se baviti odavno nema, ali nije beznačajno uvidjeti koje su teme još *en vogue*.

Inoslav Bešker (Zagreb, 1950.), Splićanin nastanjen u Rimu, novinar, filolog (znanstveni savjetnik) i komunikolog (viši znanstveni suradnik). Maturirao u splitskoj Klasičnoj gimnaziji, viši tečaj talijanistike završio na Sveučilištu za strance u Perugi, diplomirao sociologiju (B) pa novinarstvo na Sveučilištu u Zagrebu, doktorirao poredbenu slavistiku na državnom Sveučilištu u Milanu. Naslovni redoviti profesor kroatistike na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu, honorarni profesor slavistike na Sveučilištu u Bologni, honorarni profesor komunikacijskih znanosti i novinarstva na Sveučilištu u Dubrovniku. Predavao na Napuljskom sveučilištu *L'Orientale*, na Rimskom sveučilištu *La Sapienza* te na Sveučilištu u Zagrebu. Objavio stotinjak znanstvenih odnosno stručnih radova i dvadesetak tisuća novinskih priloga. Izdvojene knjige: *Goli blagdani*, *Istraživačko novinarstvo*, *La musa violenta*, *I Morlacchi*, *Filološke dvoumice* (nagrada *Kiklop* za esejistiku 2007.). Novinar od 1967. godine, profesionalni od 1969. Dopisnik iz Rima od 1989. *Premio Calabria* za strano novinarstvo u Italiji 1996. Novinar godine u Hrvatskoj 2002. Nagrada *Otokar Keršovani* za životno djelo u novinarstvu. Nagrada *Otto von Habsburg* za članke o manjinama i ljudskim pravima 2015.

Vinko Brešić
Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
vbresic@ffzg.hr

Splitski krug opisan časopisom

Kao jedno od najstarijih urbanih mediteranskih središta Split je u svojoj dugoj i bogatoj povijesti bio jedan od važnijih središta starije, dopreporodne hrvatske kulture i književnosti. I pokraj relativno jake zagrebocentričnosti, Split je tu ulogu sačuvao i u novijoj povijesti, sve do danas, nerijetko se nameći svojim inicijativama, inovacijama i trendovima kao njezino alternativno središte. U svakome slučaju ovaj grad sa svojom okolicom funkcionira kao okvir koji gradi autonoman, sebi prilagođen svijet, dok u isto vrijeme mijenja vlastiti kontekst regionalnoga, nacionalnoga i globalnoga toposa. Uvijek kritički otvoren za kulturnu razmjenu, Split ističe vlastite posebnosti i ujedno snažno reflektira pripadajući kontekst na koji se oslanja, pa ga se može čitati kao uzorak za razne kulturne i druge modele. Pri tome Split svaki put ima više ili manje izraženu ulogu središta, ali i subverzivne margine, što bitno utječe na njegovu strukturu, identitet i društveni status. Takva pozicija traži pokretače i nositelje, tj. više ili manje organizirane oblike kulturnog života kao i njihove medije. Teza je ovoga rada da su u tome važnu ulogu imali i splitski časopisi na čijoj su tradiciji – od *Nade* (1883.) i *Novog vieka* (1897.), preko Desničina *Magazina Sjeverne Dalmacije* (1935.) i prvoga nacionalnog časopisa za poeziju (1941.), do *Peristila* (1952.), *Mogućnosti* (1954.), *Vidika* (1954.) itd. – može fiksirati, a potom i čitati jedna od stabilnijih reprezentacija identiteta ovoga grada. Osim što se pokušava napokon usustaviti jedna kulturna praksa, ovime se ujedno pruža uvid u karakter, strukturu i učinke splitskog kulturnoga i književnog kruga kao relativno autonomnoga, danas već formalno ovjerenoga i javno priznatoga modela.

Vinko Brešić (1952.), sveučilišni profesor i književni povjesničar. Osnovnu školu i gimnaziju završio u Slavonskom Brodu, a studij književnosti i filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je i magistrirao i doktorirao te danas radi u zvanju redovitog profesora na Katedri za noviju hrvatsku književnost. Profesionalno usmjeren na područje novije, postilirske hrvatske književnosti, predavač na preddiplomskim, diplomskim i postdiplomskim studijima te voditelj doktorskog

studija kroatistike. Predavao na sveučilištima u Njemačkoj, Češkoj i Ukrajini. Uz desetak objavljenih knjiga priredio je izdanja djela dvadesetak hrvatskih pisaca 19. i 20. st., sastavio više antologija i zbornika, a pokrenuo je i uređivao časopis za poeziju *Zrcalo* (1991. – 1994.) te obnovio znanstveni časopis *Croatica* (*Nova Croatica*, 2007. – 2012.; *Croatica*, 2013.), kojemu je glavni urednik. Vodi projekt kritičkog izdanja sabranih djela Ivane Brlić-Mažuranić, projekt izrade bibliografije i monografskih studija o hrvatskim književnim časopisima (*Periodica Croatica*) i istraživačko-nakladnički projekt o autobiografijama (*Nove autobiografije hrvatskih pisaca*). Važnije knjige: *Dobriša Cesarić* (Zagreb, 1984.), *Časopisi Milana Marjanovića* (Zagreb, 1990.), *Dragi naš Šenoa* (Zagreb, 1992.), *Autobiographies by Croatian Writers* (Dubrovnik – Zagreb, 1993.), *Novija hrvatska književnost* (Zagreb, 1994.), *Hrvatski putopisi* (Zagreb, 1996. i 1997.), *Autobiografije hrvatskih* pisaca (Zagreb, 1997.), *Knjiga o Virovitici* (Virovitica 1999. i 2001.), *Teme novije hrvatske književnosti* (Zagreb, 2001.), *Pjesnici hrvatske moderne* (Zagreb, 2003.), *Slavonska književnost i novi regionalizam* (Osijek, 2004.), *Čitanje časopisa* (Zagreb, 2005.), *Hrvatski književni časopisi 19. stoljeća – Bibliografija*, 1–5 (Zagreb, 2006. – 2007.), *Kritike* (Zagreb 2008.); *Praksa i teorija književnih časopisa* (Zagreb, 2014.), *Hrvatska književnost 19. stoljeća* (Zagreb, 2015.). Dobitnik je Državne nagrade za znanost (2007.), Nagrade „Julije Benešić“ (2008.) i Velikoga zlatnog dukata (2014.).

Sandi Bulimbašić
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Konzervatorski odjel u Splitu
sbulimbasic@gmail.com

Lovorka Magaš Bilandžić
Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
lmagas@ffzg.hr

Društveni, kulturni i politički život međuratnog Splita kroz objektiv profesionalnih fotografa

Tijekom međuratnog razdoblja u Splitu su djelovali brojni profesionalni fotografi koji su kamerom zabilježili različite aspekte društvenog, kulturnog i političkog života te pojedinačne i grupne portrete, snimke različitih događaja, a reportažne fotografije objavljivali u dnevnome tisku i onodobnim ilustriranim revijama poput *Svijeta* ili *Jadranske straže*. Istaknuti fotograf-

ski atelieri poput Hollywooda Ante Borovića, Olympije Petra Ruljančića, Slavije obitelji Goldstein i pojedinci (Veljko Vidović, Karl Stühler, Stevan Sinobad) stvorili su vizualnu kroniku vremena te dokumentirali svakodnevni život, istaknute događaje i mijene – od intenzivne izgradnje i razvoja Splita u moderan grad do brojnih kulturnih, sportskih, političkih i drugih manifestacija koje su obilježile život građana. Izlaganje razmatra djelovanje i doprinos pojedinih splitskih profesionalnih fotografa u kontekstu hrvatske međuratne fotografije, a posebna pažnja posvećena je njihovim reportažnim fotografijama koje su zabilježile važne događaje kulturne i političke povijesti tijekom Desničinih *splitskih godina*.

Sandi Bulimbašić (Split, 1969.) diplomirala je povijest umjetnosti i engleski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je 2014. obranila doktorski rad pod nazivom *Društvo hrvatskih umjetnika „Medulić" (1908.–1919.)*. Od 1999. zaposlena je u Konzervatorskom odjelu u Splitu; od 2009. u zvanju više stručne savjetnice – konzervatorice. Područje njezina znanstvenog i stručnog interesa su teme iz moderne i suvremene umjetnosti. Autorica je poglavlja o fotografiji pedesetih i šezdesetih godina 20. stoljeća u *Fotomonografiji Fotokluba Split* (2004.), retrospektivne izložbe *Ante Verzotti: fotografije 1967.–2003.* (Split, 2004.) te niza predgovora u katalozima izložaba suvremenih hrvatskih umjetnika. Od 2013. članica je Umjetničkog savjeta Galerije fotografije Fotokluba Split. Uz znanstvene radove, objavljuje i stručne tekstove, prikaze i kritike u *Kvartalu*, *Konturi* i drugim časopisima. Od 2014. suradnica je na znanstvenom projektu „Croatia and Central Europe: Art and Politics in the Late Modern Period (1780–1945)" pod vodstvom dr. sc. Dragana Damjanovića.

Lovorka Magaš Bilandžić (Zagreb, 1981.), viša je asistentica – znanstvena suradnica na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Na matičnom fakultetu diplomirala je 2005. povijest umjetnosti i komparativnu književnost, a 2012. obranila doktorsku disertaciju pod nazivom *Sergije Glumac – život i djelo*. Surađivala je na nizu domaćih i međunarodnih znanstvenih projekata, a trenutno je suradnica na projektima „Pariška likovna scena i hrvatska moderna umjetnost i Bauhaus – umrežavanje ideja i prakse" (od 2013.) te „Croatia and Central Europe: Art and Politics in the Late Modern Period (1780–1945)" i „*Njemačko-hrvatske umjetničke veze kao dio internacionalnih umjetničkih mreža 20. stoljeća*" (od 2014.). Autorica je nekoliko retrospektivnih i grupnih problemskih izložbi među kojima se ističu *Foto Tonka – Tajne ateliera društvene kroničarke* (Zagreb, 2015.) i *Suvremena hrvatska grafička scena / propitivanje medija* (Osijek, 2013.). Sudjelovala je na nizu znanstvenih skupova, a osim znanstvenih rado-

va redovito objavljuje i stručne tekstove. Bavi se temama vezanima uz modernu i suvremenu umjetnost, a posebno fotografijom, grafikom, grafičkim dizajnom, scenografijom i poviješću izložbi.

Marijan Buljan
Split
marijanbuljan1@gmail.com

Split u predvečerje Drugog svjetskog rata

Stvaranje Banovine Hrvatske 26. kolovoza 1939. splitske novine naklonjenje Hrvatskoj seljačkoj stranci (HSS-u) pozdravile su s oduševljenjem. U svojim izvještajima pisale su o povratku Grada u krilo majke Hrvatske, a posebnu radost i zadovoljstvo predstavljala im je postavljena hrvatska zastava na Marjanu početkom rujna. Ipak, idilično stanje nije dugo trajalo. Početak novog europskog rata u splitskom svakodnevnom životu doveo je strah od širenja sukoba. Najveće promjene u Splitu izazvane formiranjem Banovine Hrvatske bile su uspostavljanje Ispostave Banske vlasti i promijenjen sastav splitskog općinskog vijeća. Kao i u ostalim dijelovima zemlje, ni u Splitu sporazum Cvetković-Maček nije u potpunosti prihvaćen. Pojedini istaknuti integralistički političari i njihove tiskovine s nezadovoljstvom su gledali na nestanak centralizma. U tome su u prvom redu prednjačili Budislav Grga Anđelinović s novopokrenutim „antibanovinskim“ *Narodnim listom*, zatim nacionalistički list *Zov s Jadrana* i drugi. Ranije spomenute splitske novine bliske HSS –u, službeno glasilo *Hrvatski glasnik* i formalno neutralno *Novo doba* nakon oduševljenog primanja sporazuma mirno su čekale daljnji razvoj situacije. Negdje ispod površine ovih zbivanja djelovali su mjesni komunisti. Iako znatno slabiji nego 1920-ih godina, ponekad su javnim istupima iskazivali nezadovoljstvo postojećim stanjem u državi. Namjera je ovoga rada prikazati stanje u Splitu neposredno pred izbijanje Drugog svjetskog rata, točnije od uspostave Banovine Hrvatske pa sve do širenja Rata na samo područje Jugoslavije u travnju 1941.

Marijan Buljan (Split, 1986.) završio je osnovnu školu i matematičku gimnaziju u Splitu. Godine 2005. na Filozofskom fakultetu u Splitu upisao je dvopredmetni studij povijesti i hrvatskoga jezika i književnosti, na kojemu je 2008. stekao titulu sveučilišnoga prvostupnika, a 2011. titulu magistra edukacije povijesti i hrvatskoga jezika i književnosti, obranivši diplomski rad na temu *Političke stranke u Splitu od 1918. do 1929.* Dobitnik je stipendije grada Splita u godini 2009./2010., a semestar 2010./2011. proveo je kao *Erasmus* student na Sveučilištu Università Europea di Roma. Godine 2012. upisuje poslijediplomski doktorski studij na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Bavi se temama iz hrvatske povijesti prve polovice 20. stoljeća i temama iz regionalne povijesti. Autor je nekoliko znanstvenih članaka, a s prof. dr. sc. Aleksandrom Jakirom uredio je zbornik radova *Ivo Tartaglia: političar i intelektualac* (u tisku).

Ivana Cvijović Javorina
III. gimnazija Zagreb
ivana_cvijovic@yahoo.de

„Mi tražimo disciplinu, mi jamčimo red!“ Splitski listopad 1943. u ustaškoj i njemačkoj lokalnoj propagandi

Početkom listopada 1943. godine, nakon njemačke okupacije Splita i uspostave nominalne ustaške vlasti, u gradu počinju izlaziti *Splitski glasnik, Spliter Splitter* i novopokrenuto *Novo doba*. Izdavač *Splitskog glasnika* bila je „Gradska Općina u Splitu“, *Spliter Splitter* izdavala je „Propaganda-Kompanie einer Panzerarmee“, a *Novo doba* „Ustaški nakladni zavod Zagreb“. Neovisno o tome što su iza njih stajale različite adrese, prva dva lista imala su uočljivo sličnu retoriku i objavljivala su tekstove slična sadržaja, iako su bila namijenjena različitim čitateljima. Za ustaške je vlasti bilo važno da simbolički budu što više prepoznatljive u Splitu, u trenutku kada su u stvarnosti zapravo bile jedva prisutne. Naglašavajući hrvatske kulturne vrijednosti Splita i okolice, *Splitski glasnik* je nastojao delegitimirati razdoblje talijanske vlasti i talijanskog prisvajanja splitske baštine te promicati njemačko-hrvatsko odnosno nacističko-ustaško savezništvo u stvaranju europskoga „novog poret-

ka“, utemeljenog na zajedničkim povijesnim vrijednostima. Slično intonirane tekstove, pisane za njemačke čitatelje, objavljivao je i *Spliter Splitter*. Ipak, oba su lista mnogo više povezivale vijesti koje su zrcalile realnosti jednoga okupiranog grada na „prvoj crti bojišnice“, izloženog partizanskom pritisku izvana i iznutra te savezničkom zrakoplovnom pritisku „odozgo“. Ustaško *Novo doba* javilo se zapravo kao paradoks jer je pokrenuto pod imenom najutjecajnijeg splitskog glasila od 1918. do 1941. godine, čime je nastavljalo tradiciju koju je načelno trebalo osporiti. U izlaganju će se nastojati diskurzivnom analizom tekstova objavljenih u navedenim listovima odgovoriti na pitanja kako se medijski ostvarivalo nacističko-ustaško savezništvo u Splitu, u čemu su se medijske strategije podudarale, a u čemu razlikovale te koliko su spomenuta glasila uistinu bila splitski urbani fenomeni.

Ivana Cvijović Javorina (Zagreb, 1985.) studentica je Poslijediplomskoga doktorskog studija moderne i suvremene hrvatske povijesti u europskom i svjetskom kontekstu Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Na istom je fakultetu stekla zanimanje profesora povijesti i njemačkog jezika i književnosti. Zaposlena je u III. gimnaziji u Zagrebu kao nastavnik njemačkog jezika. Dosad je s prof. dr. sc. Dragom Roksandićem uredila sedam zbornika radova s *Desničinih susreta*, publikaciju *Vladan Desnica i Desničini susreti: pogled unatrag, pogled unaprijed*, objavljenu povodom 25. obljetnice osnutka *Desničinih susreta* (2013.) i katalog izdanja Centra za komparativnohistorijske i interkulturne studije (2014.). Autorica je nekoliko stručnih i znanstvenih članaka. Njezina su područja istraživačkog interesa povijest zagrebačke sveučilišne germanistike, generacijska povijest, oralna historija i kultura sjećanja. S njemačkog je prevela knjigu francuske povjesničarke Catherine Horel *Vojnici između nacionalnih fronti. Ukidanje Vojne krajine i razvoj Kraljevskoga ugarskog domobranstva u Hrvatskoj i Slavoniji 1868. – 1914*. (Zagreb, 2015.).

Rašid Durić
Augsburg
duricrasid@googlemail.com

Intelektualizam u novelama Vladana Desnice u svjetlu protimbe ideologiji

Analizom recepcije nekoliko Desničinih novela (*Posjeta*, *Priča o fratru sa zelenom bradom*, *Mali iz planine*, *Florijanović*, *Zašto je plakao Slinko*, *Solilokvij gospodina Pinka*, *Pravda*, *Tu odmah pored nas*, *Oproštaj* i *Mudrac sa Istoka*) autor konfrontira epistemologiju – znanja o podsvjesnom u ljudskom biću u novelama Vladana Desnice i ideologiju odnosno društveno uvjetovano mišljenje upravljačke elite. Polazi od pretpostavke da epistemologija u navedenim novelama provocira i ironizira pragmatičnu i socijalnu funkciju ideologije te da je jeretička, ironijsko-sarkastička umjetnička istina Vladana Desnice o trajnim antinomijama u čovjeku neminovna oporba svakoj ideologiji – osmišljenom socio-političkom programu ljudskoga življenja, reduciranja osobnosti i slobode mišljenja. Autor pritom propituje svoje teze u kontekstu konfrontacije refleksivnosti i slobodoumnosti *homo ludensa* i *zoon politikona* općenito. Posebno naglašava opasnost od ideološkog reduciranja Desničinih novela i dokazuje njihovu apolitičnost. Naposljetku analizira srodnost narativa u navedenim novelama i narativa u *1001 noći*, prvenstveno njihove jedinstvene refleksivnosti odnosno zajedničke opsesije trajnoga pomjeranja granica spoznatog i dosegnutog. Tom usporedbom s islamskim filozofijsko-estetskim iskustvom kompletira sliku Desničina orijentalno-kršćanskog mediteranizma sa ljudskim univerzalizmom.

Rašid Durić (Cazin, 1948) završio je studij hrvatskosrpskog jezika, jugoslavenskih književnosti i bibliotekarstva na Pedagoškoj akademiji Sveučilišta u Rijeci i Zadru. Titulu magistra filologije stekao je na postdiplomskom studiju Povijesti hrvatske književnosti u Dubrovniku sa tezom o pjesništvu Dragutina Tadijanovića (1978). Promoviran je u doktora filologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu disertacijom *Likovi u epskoj pjesmi Bošnjaka* (1985). Radio je kao osnovnoškolski i srednjoškolski nastavnik u nekoliko škola. Habilitiran je u Pedagoškoj akademiji u Banjaluci kao nastavnik za kolegij Historija jugoslavenskih književnosti (1986–1992). Od 1993. do umirovljenja 2013. radio je kao lektor, docent i izvanredni profesor na više renomiranih institucija. Bio je predavač na Institutu

za slavistiku u Beču za kolegij Usmena književnost, a gostovao je i na Institutu za slavistiku u Innsbrucku i u Klagenfurtu. Kao stipendist DAAD boravio je i na Institutu za slavensku filologiju u Göttingenu. Bio je gost lektor i docent za južnoslavenske jezike i književnosti na Univerzitetu u Greifswaldu i na Univerzitetu u Bochumu. Sudjelovao je na brojnim međunarodnim konferencijama. Objavio je šest knjiga te 83 studije i recenzije radova južnoslavenskih književnosti, pretežito bosanske. Godine 1994. dobio je nagradu UNESCO-a za projekt „Status bosanskomuslimanske u južnoslavenskim književnostima".

Bojan Đorđević
Filološki fakultet, Univerzitet u Beogradu / Institut za književnost i umetnost, Beograd
bojan.djordjevic@ikum.org.rs

Teatar u Splitu u doba Desničine mladosti: politika i kultura

Rad razmatra, na osnovu bogate arhivske građe pohranjene u Arhivu Jugoslavije u Beogradu, političke i kulturološke okolnosti pod kojima je teklo (od 1919. do 1921. godine) osnivanje Narodnog kazališta za Dalmaciju u Splitu, i pod kojima je ovo kazalište delovalo (od 1921. do 1928. godine). Ovaj period rada splitskog kazališta se i u hrvatskoj i u srpskoj kulturnoj istoriji uglavnom prećutkuje i zaobilazi, nesumnjivo zbog političkih i ideoloških implikacija. Analiza građe, međutim, pokazuje vrlo buran kulturni život Splita u prvoj deceniji po ujedinjenju. Akcija osnivanja Narodnog kazališta za Dalmaciju imala je izrazito jugoslovenski karakter. U nju su bili uključeni i istaknuti srpski (i srbijanski) intelektualci i književnici toga vremena koji su obnašali odgovorne dužnosti u Umetničkom odeljenju Ministarstva prosvete Kraljevine SHS, poput filologa i folkloriste profesora Dragutina Kostića, znamenitog komediografa Branislava Nušića i pesnika Sime Pandurovića. U radu se ukazuje i na probleme koji su mučili upravu i glumce splitskog pozorišta, a koji su bili posledica političke, ali i kulturne realnosti Splita i države u celini. Dokumenta zorno svedoče o ulozi tadašnje gradske uprave, posebno samoga Iva Tartaglie, kao i o simbiozi, ali i protivrečnosti političkog i kulturnog (intelektualnog) bića upravnika splitskog

pozorišta Nika Bartulovića. Najzad, arhivska građa pokazuje da su se oko pozorišta brinuli, i na razne načine njegov rad podržavali i pomagali tzv. splitski kročeanci, te da su se – novčano i na drugi način – na pomoći pozorištu uključili i Uroš Desnica i tada još mladi Vladan Desnica.

Bojan Đorđević (Trstenik, 1965) završio je osnovnu i srednju školu u rodnome gradu. Diplomirao je, magistrirao i doktorirao na Filološkom fakultetu u Beogradu. Radi kao docent na Katedri za bibliotekarstvo i informatiku Filološkog fakulteta u Beogradu, za predmete Arhivistika, Muzeologija i Dokumentalistika. Takođe je i viši naučni saradnik pri Institutu za književnost i umetnost u Beogradu. Član je Skupštine Matice srpske i član uredništva *Zbornika Matice srpske za književnost i jezik*. Proučava dubrovačku književnost kao i kulturnu istoriju Srba i srpsko-hrvatske književne i kulturne veze. Objavio je sledeće monografije: *Nikola Nalješković: dubrovački pisac XVI veka*, *Biblijski i poslovični iskazi u dubrovačkoj književnosti*, *Molijer u Dubrovniku*, *Letopis kulturnog života Srbije 1941–1944*, *Kulturni život Srbije pod okupacijom*, *Pola veka nauke o književnosti: Institut za književnost i umetnost 1962–2012* i *Arhivistički pojmovnik*. U koautorstvu sa Draganom Grujić i Gordanom Đoković objavio je monografiju *Letopis kulturnog života tokom Velikog rata 1916–1918*.

Stevo Đurašković
Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu
sdjuraskovic@fpzg.hr

Mediteranizam Bogdana Radice kao suprotnost totalitarnim distopijama

Viziju očuvanja liberalnih političkih sloboda nasuprot nastupajućeg fašizma i boljševizma Radica crpi iz teorijskih učenja poznatih talijanskih liberala Guglielma Ferrera i Benedetta Crocea. Radica polazi od Ferrereova pitanja kako u nestabilnom međuratnom periodu revitalizirati tekovine građanskog društva koje su – emancipirajući slobodu čovjeka kao individue – suvremenim zapadanjem u krizu zbog neograničenog materijalizma otvorile vrata fašizmu i komunizmu. S druge strane, Croceove ideje umjetničkog stvaralaštva i povijesti kao prostora ostvarenja ljudske slobode naspram zla utjelovljenog u skepticizmu, nihilizmu, materijalizmu i rasizmu skida Radici

iluziju s humanističkih postulata komunizma. Motreći kao aktivni sudionik međuratnu agoniju Europe u njenom neuspjehu da se othrva nastupanju fašizma i komunizma, Radica razvija povijesnu i umjetničku ideju Mediterana kao prostora idealnog subjektiviranja „čovjeka kao mjere stvari i političkog elementa jednaka drugom čovjeku". Iako primjećuje da mediteranski čovjek u svom temperamentu naginje krajnostima anarhije i kondotjerstva suvremeno izraženog u fašizmu, Radičina optimistička verzija Mediterana nadahnuta je Valéryjevom idejom istog kao tvornice civilizacija nastale stapanjem grčko-rimske i kršćanske tradicije „začinjene" islamom. Esejizirajući o ulozi Dalmacije u mediteranskoj civilizaciji kao unikatnom mjestu skladnog stapanja latinske i romanske kulture, Radica dijeli Dalmaciju na dva pola s obzirom na povijesno naslijeđe. Prvu, pučku Dalmaciju, Radica vidi određenu kulturom „puntarije", koja je na kraju izgradila suvremeni demokratski južnoslavenski nacionalizam, čija polazišta Radica interesantno nalazi u tekovinama talijanskog *Risorgimenta* i idejama Niccola Tommasea, tumačenih mjerom skladnog susjedskog suživota Talijana i južnih Slavena. Onu drugu Dalmaciju Radica imenuje „isusovačkom", nalazeći u njoj povijesni kontinuitet političkog pragmatizma dijela lokalnih političkih elita, koji se suvremeno izražava u prijeziru spram liberalno-demokratskih vrijednosti političke i društvene emancipacije puka.

Stevo Đurašković (Split, 1980.) završio je osnovnu školu i gimnaziju u rodnom gradu. Diplomirao politologiju 2005. godine na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Magistrirao srednjoeuropsku povijest na Odsjeku za povijest Srednjoeuropskog sveučilišta u Budimpešti (CEU) 2007. godine. Doktorirao na Odsjeku za politiologiju Fakultetu za društvene znanosti (FDV) Sveučilišta u Ljubljani 2013. godine. Od 2007. godine radi na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, gdje izvodi seminarsku nastavu na predmetima Povijest hrvatske političke misli, Politike povijesti, Povijest fašizma (2011. – 2012.) te Suvremena hrvatska politička povijest. 2009./10. boravio u Bratislavi kao doktorandski stipendist CEEPUS-a i Višegradskog fonda. Sudjelovao na više domaćih i međunarodnih konferencija. Objavljuje znanstvene članke u zemlji i inozemstvu. Član je Hrvatskog politološkog društva te Instituta za Podunavlje u Beču (IDM).

Iva Grgić Maroević
Odjel za talijanistiku Sveučilišta u Zadru
igrgic@unizd.hr

Splitska fortuna Luigija Pirandella

Pisci rodom iz Splita ili oni osobito vezani za Split obrazovanjem, formiranjem, djelovanjem ili pak neočekivanim biografskim okolnostima između dva svjetska rata, povlašteni su posrednici talijanske književnosti u nas. Djelujući, nakon Splita, u raznim sredinama, znatno su pridonijeli recepciji talijanske proze, poezije, esejistike i drame. Osim Vladana Desnice, koji u ovom kontekstu zauzima posebno mjesto, na tom su polju prisutni i mnogi drugi, poput Tina Ujevića, Sibe Miličića, Ante Tresića Pavičića, Bogdana Radice, Ante Petravića, Vladimira Rismonda, pa čak i Ive Andrića, a zanimanje je išlo od klasika poput Dantea i Carduccija pa do suvremenika kao što je Luigi Pirandello. U splitskom kazalištu, u razdoblju između dva svjetska rata, izvedena su razna djela talijanskih autora, češće komedije i salonski komadi (Dario Niccodemi i Roberto Bracco), dok je Luigi Pirandello predstavljen 1926. godine djelom *Šest lica traže autora* (u režiji Rade Pregarca) te 1941. godine jednočinkom *Diploma* u prijevodu i režiji Vojmila Rabadana. Posebno zanimanje za Pirandellovo djelo, kao i za rad mnogih značajnih suvremenika, pokazao je Splićanin Bogdan Radica, svakako najinformiraniji i u ono vrijeme najmjerodavniji prijenosnik ideja s druge obale. U prilogu se istražuju tragovi i odjeci (prijevodni i kritički) opusa Luigija Pirandella u široko shvaćenom splitskom kulturnom krugu između dva svjetska rata.

Iva Grgić Maroević (Zagreb, 1963.) profesorica je teorije i povijesti prevođenja na Odjelu za talijanistiku Sveučilišta u Zadru. Autorica je niza znanstvenih i stručnih radova iz područja talijanistike, traduktologije i ženskih/rodnih studija, objavljenih u Hrvatskoj i inozemstvu, te znanstvenih monografija *Osman i njegovi dvojnici* (Zagreb – Dubrovnik, 2004.) i *Poetike prevođenja* (Zagreb, 2009.). Prevoditeljica je naslova iz starije, moderne i suvremene talijanske i engleske književnosti, ali i lingvistike, povijesti i povijesti umjetnosti. Urednica je izabranih djela Luigija Pirandella (Zagreb, 2001.), kao i nekoliko zbornika o književnom prevođenju u izdanju Društva hrvatskih književnih prevodilaca. Dobitnica je nagrade „Frano Čale“ (Talijanski institut za kulturu u Zagrebu, 1993.) i nagrade „Josip Tabak“ (DHKP, 2014.).

Vladimir Gvozden
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu
vgvozden@open.telekom.rs

Vladan Desnica i estetizam

Rad pokušava da objasni genezu ideje estetizma u delu Vladana Desnice. Površinski posmatrano, Desnica je često kritikovao estetizam, posmatrajući ga kao negativnu estetsku ideologiju. U njegovoj politici književnosti *pravo* pisanje učestvuje u raspodeli naših čulnih doživljaja, naših predstava u svetu ispunjenom viškom ljudi i stvari, u kojem je sve teže naći bilo kakvu izvesnost i utemeljiti sopstvenu egzistenciju kao valjanu. Sintagma „gola ljudska istina" na kojoj Vladan Desnica insistira bi bila ona istina koja nije proizvod lako predstavljive borbe; to je ogoljena istina, istina lišena nanosa interpretacija i ideologija. Da li je moguće spojiti Desničinu kritiku estetizma i verovanje u to da je književnost u stanju da dosegne ljudsku istinu bolje od drugih ljudskih diskursa? Činjenica je da se ovakvo verovanje upravo nalazi u korenu estetizma, barem onako kako su ga shvatali Baudelaire, Flaubert ili Wilde. I Desnica, poput njih, oseća da je umetnost označitelj koji se u modernosti ubrzano prazni. Ali upravo kao otpor tom pražnjenju, pesnik traga za ispunjenjem i pesničko delo služi da omogući čoveku da vodi ispunjeniji, potpuniji život, da u njemu što dublje i što intenzivnije učestvuje. Nema sumnje da je u Desničinom slučaju reč o nekoj vrsti načela: razumeti znači još jednom shvatiti nužnost sopstvenog sveta, ali i osetiti, kroz rekonstrukciju stvaralačkog procesa, krhkost samoispunjenja. U tome leži odgovor na pitanje geneze piščevog estetizma: u pitanju je, u stvari, politika književnosti, odnosno pokušaj da se razumeju vreme i prostor književnog dela unutar modernog viška ljudi i stvari, ali i da se književnost izuzme iz prekomernosti do koje dovodi savremeni pluralitet. Istraživanje će nastojati da kontekstualizuje ovakve ideje unutar kulturnih, idejnih i književnih tokova međuratnog razdoblja, odnosno formativnih godina Vladana Desnice.

Vladimir Gvozden (Novi Sad, 1972) istoričar književnosti, književni kritičar i teoretičar, prevodilac, zaposlen na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Bio je gostujući profesor na Univerzitetu u Regenzburgu, predavanja po pozivu je držao na univerzitetima u Bambergu, Gisenu, Pragu, Segedinu i Londonu, gostujući

istraživač bio na univerzitetima u Torontu, Inzbruku i Brnu, lektor na Univerzitetu u Poznanju, radovi su mu prevođeni na mađarski, makedonski, bugarski, španski, poljski i nemački jezik. Objavljene knjige: *Jovan Dučić putopisac: ogled iz književne imagologije* (2003), *Činovi prisvajanja: od teorije ka pragmatici teksta* (2005); *Srpska putopisna kultura 1914-1940* (2011); *Književnost, kultura, utopija* (2011); *Pregledni rečnik komparatističke terminologije u književnosti i kulturi* (ur. Bojana Stojanović Pantović, Miodrag Radović, Vladimir Gvozden; 2011); *Nine Serbian Poets: Anthology of Contemporary Serbian Poetry / Devet srpskih pesnika: Antologija novije srpske poezija* (2012); *Gordost* (grupa autora; 2014). Član uredništva časopisa *Zlatna greda* i *Zbornika za jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*. Dobitnik je nagrade Društva književnika Vojvodine za prevod godine (2005), Nagrade „Laza Kostić" (2012) i nagrade Društva književnika Vojvodine za knjigu godine (2012).

Aleksandar Jakir
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu
ajakir@ffst.hr

Split za vrijeme Drugoga svjetskog rata

Nakon sloma i okupacije Kraljevine Jugoslavije, ugovor potpisan u Rimu o određivanju granica između NDH (u ugovoru pod „službenim" nazivom Kraljevina Hrvatska) i Mussolinijeve Italije od 18. svibnja 1941. predviđao je da i „grad Split uključivši predgrađa" bude dijelom fašističke Italije, kao sjedište jedne od triju *prefektura* unutar provincije pod nazivom *Governatorato di Dalmazia* (Guvernatorata za Dalmaciju) pod pokrajinskom upravom (*Governo della Dalmazia*) sa sjedištem u Zadru. Toga proljeća 1941. godine za stanovnike splitske prefekture (cca. 130 000), u kojoj se provodila bezobzirna talijanizacija, započelo je zasigurno najtraumatičnije razdoblje 20. stoljeća. Raspoloživi izvori jasno govore o tome da je većina Splićana u svim fazama ratne kataklizme pokazala trajno antifašističko opredjeljenje o čemu svjedoči i veliki broj poginulih boraca i žrtava fašističkog terora u Drugom svjetskom ratu koji su rođeni u Splitu. U izlaganju će biti riječi o životu u Splitu u godinama 1941. – 1945. u uvjetima okupacije, kolaboracije i an-

tifašističkog otpora. Na temelju onodobnog tiska pokušat će se dati uvid u splitsku svakodnevnicu u uvjetima fašističke okupacije do kapitulacije Italije u rujnu 1943. godine, za vrijeme kratkotrajnog sedamnaestodnevnog preuzimanja vlasti sa strane narodnooslobodilačkog pokreta (Prva dalmatinska brigada NOVJ-a i Splitski partizanski odred) te pod faktičnom njemačkom okupacijom dok je Split formalno bio u sastavu Nezavisne Države Hrvatske koja, međutim, do konačnog oslobođenja Dalmacije nije uspjela uspostaviti efektivnu kontrolu nad područjem.

Aleksandar Jakir (1966.), oženjen, otac troje djece. Diplomirao na Sveučilištu Erlangen-Nürnberg 1993. noviju povijest, slavistiku i istočnoeuropsku povijest te stekao magisterij iz predmeta *Istočnoeuropska povijest*. Doktorirao 1997. disertacijom *Dalmacija između dvaju svjetskih ratova*. Radio kao znanstveni suradnik na katedrama za istočnoeuropsku povijest na sveučilištima u Njemačkoj i Švicarskoj (Jena, Basel i Marburg). 1. ožujka 2007. prešao na Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu. Izabran u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora za znanstveno područje humanističkih znanosti, polje povijest, grana hrvatska i svjetska moderna i suvremena povijest. Istražuje aspekte političke, kulturne i socijalne povijesti Dalmacije, Hrvatske te Jugoslavije u 20. stoljeću, s naglaskom na oblikovanjima nacionalnih identiteta. Izabran je za dekana Filozofskog fakulteta u Splitu u dva mandatna razdoblja (2013. – 2017.) Autor je ili suautor više knjiga, poglavlja u knjigama i članaka, a posljednji objavljeni (ili u pripremi) su: *Europe and the Balkans. Decades of Europeanization?* (s Tanjom Zimmermann; Würzburg, 2015.); *Ivo Tartaglia: političar i intelektualac*. *Zbornik radova* (s Marijanom Buljanom; Split, 2015.); *Klerus und Nation in Südosteuropa vom 19. bis zum 21. Jahrhundert* (s Markom Trogrlićem; Wien, 2014.); „Die 7. SS-Freiwilligen-Gebirgs-Division 'Prinz Eugen' in Dalmatien" (7. dobrovoljačka SS divizija „Prinz Eugen" u Dalmaciji), u: Ingo Loose i Burkhard Olschowsky (ur.), *Nationalsozialismus und Regionalbewusstsein im östlichen Europa. Ideologie – Machtausbau – Beharrung* (München – Berlin, 2015.); „Dalmacija u procesima stvaranja moderne nacije u 19. i 20. stoljeću", u: Ivan Basić – Marko Rimac (ur.), *Spalatumque dedit ortum. Zbornik povodom desete godišnjice Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu, Filozofski fakultet 2014. (Split 2014.).*

Branimir Janković
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
bjankovi@ffzg.hr

„Vi na Balkanu to sve znate i čitate?!" Recepcijska čitanja Juliena Bende i *Izdaje intelektualaca*

Citiranim je riječima francuski filozof, književnik i pisac Julien Benda prokomentirao poznavanje i čitanje njegovih djela o ulozi intelektualaca koje je u razgovoru s njime objavljenom u knjizi *Agonija Europe. Razgovori i susreti* 1940. godine pokazao Bogdan Radica. Više od namjere za njihovim komentiranjem te će riječi poslužiti za naglašavanje aktivne recepcijske perspektive u kojoj će se promatrati J. Benda i posebno njegova poznata teza o „izdaji intelektualaca". Istoimena rasprava *Izdaja intelektualaca* objavljena 1927. godine (*La Trahison des clercs*) sačuvala je do danas status gotovo najpoznatijeg djela koje razmatra ulogu intelektualaca i njihovu društvenu odgovornost, napose zbog zaoštrene teze da su intelektualci izdali svoje univerzalno poslanje pristajući uz nacionalne i druge partikularizme. Knjiga je u Makedoniji, Srbiji i Hrvatskoj prevedena tek 1990-ih godina, ali je njezina recepcija bila istovremena s objavljivanjem izvornika. Osim B. Radice koji je o J. Bendi pisao od 1928. godine, moguće je pratiti i druge hrvatske i regionalne recepcijske tragove J. Bende i njegove znamenite teze, koji uključuju i prijevode njegovih tekstova. Time navedena problematika – uz splitsku pozadinu po B. Radici – ima dakako i širi obzor. Pored toga, praćenje smjerova „poznavanja i čitanja" Bendine *Izdaje intelektualaca* ukazuje na reprezentativna mjesta domaćeg konteksta poimanja intelektualaca i čini slojeviti dio matične intelektualne povijesti. Aktivna recepcija i aproprijacija J. Bende i teze o „izdaji intelektualaca" tema je intelektualne povijesti *par excellence*. Cirkuliranje Bendinih ideja i tekstova – kao čin kulturnih transfera – bit će promatrano kroz poticajne uvide francuskog sociologa Pierrea Bourdieua o „društvenim uvjetima međunarodne cirkulacije ideja".

Branimir Janković (Vinkovci, 1980.) diplomirao je povijest i hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na kojem od 2009. radi kao znanstveni novak/poslijedoktorand na Odsjeku za povijest. Doktorirao je 2014. s radom *Teorijske i metodološke preobrazbe hrvatske historiografije 1970-ih i*

1980-ih godina. Studijski je boravio na Sveučilištu u Ljubljani i Sveučilištu u Regensburgu. Tajnik je uredništva časopisa *Historijski zbornik* i zamjenik urednika portala www.historiografija.hr. Bio je tajnik Desničinih susreta 2011. i 2012. Iz te je suradnje 2013. proizašlo priređivanje publikacije *Intelektualna historija*. Dobitnik je Godišnje nagrade Društva sveučilišnih nastavnika i drugih znanstvenika u Zagrebu mladim znanstvenicima i umjetnicima za 2012. godinu.

Bruno Kragić
Leksikografski zavod Miroslav Krleža
bruno.kragic@lzmk.hr

Ujevićev Split

U priopćenju će se izložiti te stilski, strukturno i kontekstualno raščlaniti esejistički, feljtonistički i putopisni tekstovi Tina Ujevića o gradu Splitu, prostornim i duhovnim osobitostima grada te umjetničkim, kulturnim i društvenim fenomenima u Splitu tijekom 1930-ih, odnosno tekstovi nadahnuti Splitom, a koje je Ujević pisao za splitske novine i tijekom boravka u spomenutom gradu potkraj 1930-ih. Zasebno će se i posebno razmatrati Ujevićevi opisi splitskih ambijenata i urbaniteta, zapisi o splitskoj suvremenosti i svakidašnjici, refleksije o simboličkim slikama toga grada te one o lokalnom mentalitetu, posebno u kontekstu mediteranskoga duha, naposljetku o umjetničkom i kulturnom životu u Splitu 1930-ih. Ti će se Ujevićevi tekstovi nastojati staviti u kontekst njegove esejistike i feljtonistike te u kontekst Ujevićeve poetike općenito.

Bruno Kragić (Split, 1973.) diplomirao je komparativnu književnost i romanistiku, potom magistrirao te doktorirao filmološkim temama na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 2000. radi u Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža, trenutno je u zvanju višeg leksikografa. Od 2008. na dužnosti je ravnatelja Zavoda. Bio je suurednik (uz N. Gilića) *Filmskoga leksikona*, član uredništva *Hrvatskoga biografskoga leksikona*, pomoćnik glavnog urednika *Hrvatske enciklopedije*. Surađivao je i na *Leksikonu Marina Držića*, *Hrvatskoj književnoj enciklopediji* i *Hrvatskom općem leksikonu*. Od 2006. honorarno predaje filmološke kolegije na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. Sudjelovao na više znanstvenih skupova (Dani

Hvarskoga kazališta, Poredbena povijest hrvatske književnosti, Il Doppio nella lingua e nella letteratura italiana, Dani Ranka Marinkovića). Bio je glavni urednik časopisa *Hrvatski filmski ljetopis*, suurednik je (s T. Brlekom) časopisa za umjetnost i kulturu *15 dana.* Objavio je oko 150 studija, eseja i kritika o filmu i književnosti u novinama i časopisima *Vijenac, Kolo, Republika, Književna republika, Književna smotra, Hrvatski filmski ljetopis* te zbornicima znanstvenih skupova.

Ignjat Job, *Portret Tina Ujevića* (1930.)[5]

[5] Reproducirano prema: Igor Zidić, *Ignjat Job 1895 – 1936.*, Zagreb: Moderna i Večernji edicija 2010., 88.

Svjetlan Lacko Vidulić
Odsjek za germanistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
svidulic@ffzg.hr

Uprava NDH u Zadru 1943./1944.: kolektivna memorija između historiografije i (auto)biografskog narativa

Viktor Ramov (1889. – 1974.) obnašao je dužnost velikog župana Župe Sidraga i Ravni Kotari sa sjedištem u Zadru (de facto u Zemuniku) u razdoblju od studenog 1943. do smjene u lipnju 1944. Historiografska rekonstrukcija složenih prilika u zadarskom kraju u vrijeme uspostave vlasti NDH nakon kapitulacije Italije (iscrpno: Nikica Barić, *Ustaše na Jadranu*, Zagreb 2012.) upućuje na zaključak da je Ramov smijenjen zbog osobnog neuspjeha u konsolidaciji vlasti. Posve drugačiji rakurs na motive političkog djelovanja u mikrokontekstu, no prije svega na mehanizme kolektivne memorije u sjecištu političke povijesti, (auto)biografskog narativa i obiteljskog pamćenja, otvaraju dokumenti iz obiteljske ostavštine. Predmet rada je faktografska i dikurzivna analiza dokumenata iz razdoblja nakon smjene vlasti 1945. godine, povezanih s obiteljskom bitkom za spas V. Ramova od izvršenja smrtne presude, a kasnije za prekid robije u kaznionici Stara Gradiška. Analiza korpusa mogla bi navesti na zaključak da „viktimološki diskurs" političkih gubitnika p(r)okazuje neke opće mehanizme kolektivnog pamćenja u zaoštrenoj formi: aktualni interes određuje ideologiju i retoriku, rukovodi namjenskom selekcijom činjenica i motivira retrospektivnu stilizaciju. Istodobno se nameće pitanje može li osobna i obiteljska povijest u slučaju V. Ramova nadopuniti faktografsku rekonstrukciju političke povijesti i njene možebitne slijepe mrlje, homologne slabostima (auto)biografskog narativa.

Svjetlan Lacko Vidulić (1968.) studirao je germanistiku i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i Beču (Herderova stipendija). Radi kao izvanredni profesor na Odsjeku za germanistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Kao stipendist Humboldtove zaklade usavršavao se 2011. u Berlinu. Sudjelovao u radu nekoliko znanstvenih projekata s područja književnog transfera i književnih refleksa postjugoslavenskih ratova. Težišta znanstvenog rada: njemačka književnost 19. i 20. stoljeća, književni transferi njemačko-južnoslavenski, kultura sjećanja u postjugoslavenskim kontekstima. Novije publikacije: „Jugoslawische Literatur. Kurzer Abriss zur langen Geschichte eines produktiven Phantoms", u:

Traumata der Transition. Der Zerfall Jugoslawiens in interdisziplinärer Sicht (ur. Boris Previšić i Svjetlan Lacko Vidulić), Basel – Tübingen 2015., 161–182; „Geteilter Erinnerungsort? Der Internationale Gerichtshof für das ehemalige Jugoslawien als Topos regionaler Erinnerungskulturen", u: *Tribunale. Literarische Darstellung und juridische Aufarbeitung von Kriegsverbrechen im globalen Kontext* (ur. Werner Gephart i dr.), Frankfurt/M. 2014., 173–185.

Petar Macut
Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar", područni centar Vukovar
petarma@net.hr

Katolička Riječ (1935. – 1941.) – splitski katolički tjednik

Katolička periodika u međuratnom razdoblju doživjela je svoj vrhunac. Među brojnim sjedištima biskupija koje su izdavale svoje tjednike bio je i Split. Ako se uzme u obzir da je većina tih tjednika izlazila u višegodišnjem kontinuitetu, to je jasan znak financijskih, intelektualnih pa i političkih kapaciteta i potreba Katoličke crkve. Ona je kao institucija ulagala znatne napore u poticanje i održavanje svoga vjerskog tiska. Prepoznala je potrebu medijske prezentacije svojih stavova. Zbog toga je katolička periodika nezaobilazan izvor u istraživanju njezine povijesti, kako na užem, lokalnom nivou, tako i na onom širem, nacionalnom. Međutim, da bi periodika općenito bila historiografski izvor, ona mora biti ujedno i objekt istraživanja. Prostor medijske prezentacije uklopljen je u aktualni društveni trenutak te je obilježen institucionalnim zahtjevima, kao i radom pojedinaca, osobito urednika i glavnih suradnika. Splitska *Katolička Riječ* izlazila je gotovo cijelo desetljeće, od 1935. do 1941. godine. Ovo istraživanje prezentirat će sadržaj toga katoličkog tjednika koncentrirajući se na odnos politike, umjetnosti i kulture čije relacije redovito zrcale ideološke, svjetonazorske i opet u krajnjoj liniji političke nazore Katoličke crkve, odnosno Splitsko-makarske biskupije na čijem je području taj tjednik djelovao. Rad će doprinijeti istraživanju katoličke periodike, jasnijem prezentiranju političkih/kulturnih/svjetonazorskih stavova Katoličke crkve u nizu pitanja na području Splita u desetljeću u kojem su se radikalno promijenili životi njezinih suvremenika.

Petar Macut diplomirao je filozofiju i religijske znanosti 2008. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove. Od 2009. godine radi kao znanstveni novak/asistent na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u područnom centru u Vukovaru. Doktorirao je 2015. godine. Bavi se istraživanjem moderne i suvremene hrvatske povijesti, osobito razdobljem Drugoga svjetskoga rata i odnosa Katoličke crkve i države, kao i organizacije Ustaške mladeži. Objavio je nekoliko znanstvenih radova i sudjelovao je na nekoliko znanstvenih skupova. Višegodišnji je član Organizacijskog odbora znanstvenog skupa Vukovar '91.

Dušan Marinković
Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
dmarinko@ffzg.hr

Potraga za autentičnošću

Tridesete i četrdesete godine minulog vijeka godine su Desničine potrage za otkrivanjem vlastita stvaralačkoga glasa: u pripovijedanju, lirskom govoru, esejističkom i kritičkom iskazu, prevođenju itd. Također: igranje sa svekolikim oblikovnim potencijalom s kojim raspolaže: komponiranje, pjevanje, muziciranje – klavir, slikarski pokušaji, pisanje libreta itd. Nastojat će se propitati s jedne strane kontekst iz kojeg se dade iščitati Desnica iz *Magazina Sjeverne Dalmacije* – kontekst multipoetičkih praksi nakon 1. svjetskog rata i utvrđivanje definitivnog priklanjanja oblikovnim potencijalima realističke poetike, odnosno one poetike koju će definirati nakon 2. svjetskog rata sa druge strane (od *Životne staze Jandrije Kultlače* do *Zimskog ljetovanja*, odnosno eseja i fragmenata o pitanjima poetike tekstova). Analiza uključuje i one tekstove, objavljene i neobjavljene za života autora koji svjedoče o dubinskoj stvaralačkoj potrazi autora za puninom svoga glasa u vrijeme njegova života u Splitu.

Dušan Marinković (Novo Mesto, 1949.) diplomirao je filozofiju i jugoslavenske jezike i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Magistrirao radom *Rani*

Ivo Andrić (1979.) i doktorirao tezom *Poetika proze Borisava Stankovića* (1989.) na istom fakultetu. Asistent na Katedri za srpsku književnost od 1975., docent od 1990., izvanredni profesor od 2001. te redovni profesor od 2007. Od 1995. godine predstojnik Katedre za srpsku i crnogorsku književnost. Organizirao studij srpskog jezika, književnosti i kulture u Odsjeku za južnoslavenske jezike i književnosti u Zagrebu. Najviše se bavi izučavanjem autorskih opusa i fenomena srpske književnosti 19. i 20. vijeka, posebno srpskim romanom 20. vijeka, a u posljednjim godinama i književnošću Srba u Hrvatskoj. Kao gostujući profesor predavao u brojnim europskim slavističkim centrima i učestvovao na brojnim međunarodnim skupovima i simpozijima. Član NIN-ova žirija za roman godine 2002.– 2005. Djela: *Rano djelo Ive Andrića* (Zagreb, 1984.); *Gorski vijenac. Petar II Petrović Njegoš* (1990.; neobjavljeno); *Iz tijesna vremena* (Zagreb, 2001.); *Hotimično iskustvo. Diskurzivna proza Vladana Desnice* (2 sv., Zagreb 2005. i 2006.); *Poetika Stankovićeve proze* (Beograd 2010.) Pisao o I. Andriću, B. Stankoviću, M. Selimoviću, B. Pekiću, D. Kišu, M. Bulatoviću, P. P. Njegošu, V. St. Karadžiću, V. Jagiću, M. Laliću, M. Crnjanskom, M. Kovaču, V. Desnici, S. Kovaču, M. Bulatoviću, D. Kekanoviću, V. Tasiću, V. Matijeviću, P. Palavestri, F. Grčeviću, S. Koraću, N. Fabriju itd.

Tonko Maroević
Institut za povijest umjetnosti
Zagreb

Splitski „kročeanci“

Poznato je da je Vladan Desnica najveći dio tridesetih godina proživio u Splitu. Nakon diplomiranja 1930. godine i kratke prakse u očevu odvjetničkom uredu radi u Državnom pravobranilaštvu u Splitu. Uz pravnički rad počinje se baviti i književnim, što je podrazumijevalo i uredničku i prevodilačku djelatnost (vidjeti reprodukciju Desničina autografa na str. 51). Pokreće časopis *Magazin Sjeverne Dalmacije* (gdje započinje kao pjesnik, pripovjedač i kritičar-esejist), a izdaje i knjigu prijevoda *Eseji iz estetike* Benedetta Crocea. Za toga utjecajnog talijanskog filozofa Desnica se odlučuje zbog njegove izričite afirmacije izražajnog aspekta umjetnosti, naglašene autonomije stvaralaštva,

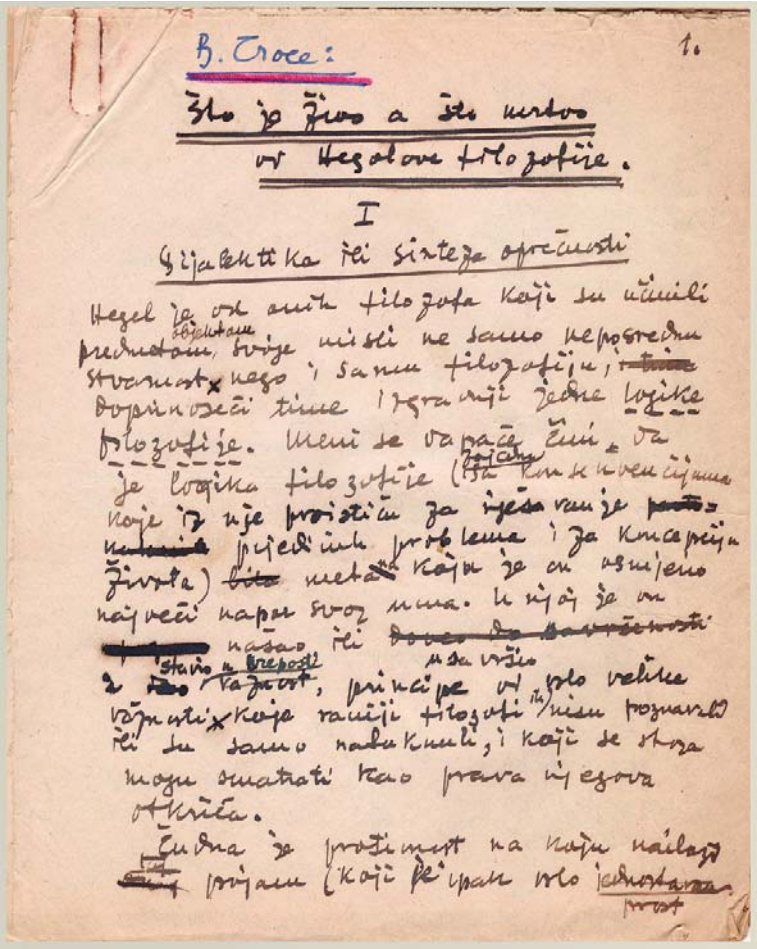

B. Croce:

1.

Što je živo a što mrtvo u Hegelove filozofije.

I

Dijalektika ili sinteza oprečnosti

Croce je bio trajna inspiracija Vladana Desnice. Objavljeni *Eseji iz estetike* (Split, 1938.) samo su dio njegovih prijevoda Croceova opusa. Među neobjavljenima je ostao i esej „Što je živo a što mrtvo od Hegelove filozofije“.[6]

6 Autograf Vladana Desnice iz osobne ostavštine.

ali i zbog izrazitog liberalizma, odnosno antifašizma (što je slabo tolerirana iznimka u onodobnoj Italiji). Sličnu poziciju zastupaju i Desničini bliski prijatelji, poput Vladimira Rismonda i Ante Cettinea, pa možemo uvjetno kazati da tvore mali krug „kročeanaca“, pisaca građanske orijentacije nepovezanih sa „socijalnim“ pokretima, a mogli bismo im uvjetno pridružiti još nekoliko literarnih osobnosti.

Tonko Maroević (Split, 1941.) završio je Klasičnu gimnaziju u Splitu 1959. godine, a 1963. diplomirao komparativnu književnost i povijest umjetnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1965. do 1970. radi kao asistent na Katedri za povijest umjetnosti srednjega vijeka, a od 1970. zaposlen je kao znanstveni suradnik Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu. Tekstove različita karaktera objavljivao je u novinama i časopisima, a urednički se angažirao u nizu redakcija i publikacija. Priredio je mnoge studijske izložbe i likovne monografije, adaptacijama sudjelovao u kazališnim izvedbama i radijskim emisijama. Prevodio je s više jezika. Od 2011. je u mirovini. Redovni je član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Helena Peričić
Odjel za kroatistiku i slavistiku – Odsjek za hrvatski jezik i književnost Sveučilišta u Zadru
hpericic@gmail.com

Književne preokupacije književnika Bože Peričića

Dr. Božu Peričića (Sukošan, 1865. – Split, 1947.), bečkoga studenta medicine i po diplomi iskrenoga Hipokratova sljedbenika, nije zanimalo jedino liječništvo, iako je na tom polju postigao zavidnu karijeru, nego je svoje slobodno vrijeme upotpunjavao aktivnostima vezanim za književnost, kako u ulozi prevoditelja tako pisca putopisa i osvrta na pojedine strane i domaće književne naslove. Još kao zadarski gimnazijalac, zajedno s trojicom drugova iz Pravoslavne bogoslovije, pokreće književni list *Sloga*: bio je to rukopisni list namijenjen u prvom redu školskim učenicima. Naslov lista svjedoči o

njegovoj namjeni u onodobnim lokalnim političkim okolnostima. U tom listu Peričić objavljuje napise o Vatroslavu Jagiću, Ezopu i Homeru. Drugi oblik njegova odnosa spram književnosti pisanje je putopisa (npr. po službenim putovanjima u Pariz i Beograd). Posebni segment Peričićeva književnog angažmana predstavlja prevođenje s engleskoga jezika, što je rezultiralo prijevodom Shakespeareova *Hamleta* (prvi dio objavljen u Zadru 1916., drugi u Splitu 1935.); to je prvi prijevod glasovitoga dramskog teksta izravno s engleskog na hrvatski jezik. Peričićev književni rad nije ostao nezamijećen u javnosti pa mu je 1915. dodijeljena novčana nagrada Književnoga odbora Matice hrvatske za doprinos za „napredak hrvatske prosvjete". U okviru Peričićeva zanimanja za književnost i književno stvaralaštvo nezaobilazno je njegovo poznanstvo s velikim književnikom Vladanom Desnicom.

Helena Peričić, redovita sveučilišna profesorica i spisateljica, rođena je u Zadru. U Zagrebu je diplomirala i magistirala komparativnu književnost i anglistiku, a doktorirala je na Filozofskom fakultetu u Zadru (danas: Sveučilište u Zadru), gdje je zaposlena od 1991. Kao komparatist književnosti često je gostovala na drugim sveučilištima, kako u Hrvatskoj tako u inozemstvu. Bila je voditeljicom Poslijediplomskoga studija iz književnosti ("predbolonjski" program) zadarskoga Sveučilišta. Od 2007. predaje na Doktorskom studiju iz književnosti, kulture, izvedbenih umjetnosti i filma na Sveučilištu u Zagrebu. Objavila je desetak knjiga od kojih je pet znanstvenog/stručnog profila. Uz to, objavila je preko 150 znanstvenih i stručnih priloga kao i brojne publicističke i literarne radove. U devedesetima je bila jednim od pokretača i urednika zadarskoga časopisa za književnost i umjetnost *Glasje*. Sudjelovala je na više od šezdeset domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova te po pozivu održala predavanja na raznim međunarodnim konferencijama u inozemstvu. Članica je niza profesionalnih i stvaralačkih domaćih i međunarodnih udruženja. Dobitnica je Nagrade Zadarske županije. Znanstveni i istraživački interesi: komparativna književnost, posrednici i posredovanje u književnosti i kulturi, odnos hrvatske i drugih nacionalnih književnosti, odnos književnosti i drugih umjetnosti, odnos književnost i ideologije, teatrologija i dramatologija.

Vladimir Rismondo
Odjel za kulturologiju Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku
vrismond@gmail.com

Vladan Desnica, Meštrovićev splitski kiparski krug i Croceova estetika

Stvaralački temelji kipara Ivana Meštrovića položeni su u ozračju srednje i jugoistočne Europe s početka 20. stoljeća. Prvi svjetski rat dokinuo je građanski univerzalizam, nadomjestivši ga stvarnošću pod patronatom kolektivističkih ideologija. Do tada nezamislivi populizam i težnje za pseudohegelijanskim, mitskim i apsolutnim mjerilima pojavili su se u poslijeratnoj Europi, opterećenoj nerazrješivim naslijeđem i otvorenoj politički izopačenom romantizmu s lažnim predznakom modernosti. Ta čudna mješavina nacionalnog i nadnacionalnog te socijalnog i fantastičkog duha nije zaobišla ni Balkan, čiji su se slavenski narodi ujedinili tražeći zajednički supstrat u dinaridskom plemenskom tipu. Kraljevinu Srbiju držalo se novim Pijemontom i maticom okupljanja, a junačke pjesme *Kosovskog ciklusa* podlogom zajedničke narodne svijesti. Meštrovićev rani *Kosovski ciklus* naprosto je prepun slika pseudo-antički idealizirane dinaridske narodne snage, predstava sakupljenih u konačnom balkanskom *Gesamtkunstwerku* – Vidovdanskom hramu. Ta „barbarska“ karakteristika Meštrovićeve skulpture očaravala je onodobnu kritiku, ali nije uspjela zaslijepiti i jednog B. Crocea, koji je u njoj vidio upravo ono što je bila – sliku sumraka građanske Europe i civilizacije Zapada. Meštrovićev nerealizirani Vidovdanski hram paradigmatičan je, inače, kako za njegovo poimanje umjetnosti „novog doba”, tako i za općenito pitanje budućeg odnosa prema učenicima i suradnicima. On ga je vidio kao gotičku katedralu koju će graditi generacije majstora i njihovih sljedbenika. Ipak, nikada nije oko sebe nije okupio konzistentniju grupu sljedbenika u vidu škole. Ni u Zagrebu (gdje je neosporno imao ogroman utjecaj na Akademiji likovnih umjetnosti), ni u Splitu (gdje je vodio klesarsku radionicu koja je opsluživala velike narudžbe i izvedbe u kamenu) nije se oformio jasan krug nastavljača njegovih ideja. Danas je moguće raspoznati onih nekoliko umjetnika koji su se u konačnici potvrdili autorski, a koji su se prethodno mogli naći u Meštrovićevom splitskom društvu u razdoblju

1918. do 1941. godine. Oni su predmet našeg razmatranja, a temeljno ih dijelimo na „stariju" i „mlađu" generaciju. U stariji krug spadaju Toma Rosandić i Marin Studin, a mlađu generaciju čine suradnici – klesari Meštrovićeve radionice na Mejama, koja je tridesetih godina ovog stoljeća servisirala majstorove spomeničke projekte u kamenu. Njezini su istaknutiji sudionici Dujam Penić, Ivo Lozica, Grga Antunac i Andrija Krstulović. Analiza radova navedenih umjetnika – a posebno Ivana Meštrovića – mogla bi ukazati na ikonografijske elemente koji upućuju na specifičnu političku kulturu, ali i kulturnu mitologiju koja se razvija u Splitu i Dalmaciji pa i u širem južnoslavenskom kontekstu u navedenom razdoblju, a koje su bez sumnje morale utjecati na ikonografijske motive koje u književnom stvaralaštvu koristi i Vladana Desnica. Ovo je prvenstveno zanimljivo u odnosu na Desničin – načelno „antimeštrovićansko" – kročeanski *credo*, a posljedično i na ideje iznesene u romanu *Zimsko ljetovanje*. Opreka između Croceovih ideja i meštrovićanske ikonografije – praćena konkretnim primjerima unutar Desničinog književnog rada – bit će nosivom distinkcijom ovog izlaganja.

Vladimir Rismondo (Zagreb, 1966.) diplomirao je povijest umjetnosti i povijest na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Doktorirao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta J.J.Strossmayera u Osijeku gdje je 2010. obranio doktorski rad pod naslovom *Prostor teksta – prostor slike*. Predavao je Umjetničkoj akademiji u Splitu te na Umjetničkoj akademiji u Osijeku, a trenutačno je u zvanju docenta zaposlen na Odjelu za kulturologiju Sveučilišta J.J.Strossmayera u Osijeku. Autor je većeg broja radova iz područja teorije umjetnosti, povijesti umjetnosti i filologije. Također je bio izbornik internacionalnih i nacionalnih umjetničkih selekcija izloženih u okviru djelatnosti splitske Hrvatske udruge likovnih umjetnika: Splitski salon (1992.), dva Salona sakralne umjetnosti u Splitu (1993., 1994.), Biennale malog formata (1994). Bio je autor retrospektivnog postava crteža akademika Josipa Vanište s uvodnim kataloškim tekstom (1996.) te autor monografskog postava slikarskog stvaralaštva Mladena Veže s monografskim tekstom (1995.). U razdoblju od 1992. do 2000. bio je likovni kritičar u listovima *Slobodna Dalmacija*, *Privredni vjesnik* i *Hrvatsko slovo*.

Sanja Roić
Odsjek za talijanistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
sroic@ffzg.hr

Pripadnici splitskog kulturnog kruga kao prevoditelji i posrednici kulturnih transfera (1918. – 1945.)

Premda svoje prijevode nisu uvijek objavljivali u publikacijama koje su izlazile u Splitu, pripadnicima splitskog kulturnog kruga u navedenom razdoblju mogu se smatrati sljedeći autori: Frano Alfirević, Milan Begović, Niko Bartulović, Ante Cettineo, Vladimir Čerina, Vinko Lozovina, Stjepko Ilijić, Petar Kuničić, Josip Sibe Miličić, Vladimir Nazor, Antun Nizeteo, Bogdan Radica, Vladimir Rismondo, Antun Sasso, Augustin Ujević, Arsen Wenzenlides, A. Sasso, Verka Škurla Ilijić i drugi. Svi su oni prevodili s različitih jezika a najčešće s talijanskog, što ih je činilo aktivnim sudionicima u kulturnom transferu toga vremena. U svom ću prilogu istražiti raznovrsnost stranih kulturnih poticaja u časopisnoj i prijevodnoj književnoj produkciji pojedinih autora i ocijeniti odabire, modalitete i rezultate njihove djelatnosti, kao i recepciju prijevoda koje su oni potpisali i njihov utjecaj u splitskom i širem kulturnom krugu razdoblja između 1918. i 1945.

Sanja Roić (Pula, 1953.) maturirala je u Švicarskoj (Liceo cantonale), u Luganu. Diplomirala je talijanistiku i germanistiku na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i magistrirala i doktorirala (mentor prof. emeritus Mate Zorić). Od 2005. je redovna profesorica u trajnom zvanju na istom Sveučilištu i predstojnica Katedre za talijansku književnost. Predavala je na Sveučilištima u Rimu, Torinu, Trstu, Chietiju-Pescari, Napulju, Bariju, Cataniji, Berlinu, Varšavi, Ljubljani, Zadru i na Univerzitetu Crne Gore. Predavala i istraživala na Freie Universität u Berlinu 1991./92. i 1995. kao stipendistica zaklade Alexander von Humboldt iz Bonna. Usavršavala se i istraživala na više talijanskih i europskih sveučilišnih i znanstvenih institucija. Sudjelovala je s referatima na kongresima u Hrvatskoj, europskim zemljama, Sjedinjenim Američkim Državama i Indiji. Objavila je više autorskih i uredničkih knjiga te stotinjak znanstvenih radova u domaćim i stranim publikacijama iz talijanske kulture (od 16. do 21. stoljeća) i komparatistike. Bila je voditeljica znanstvenog projekta „Hrvatsko-talijanski kulturni odnosi“ (2002. – 2014.) a od 2011. vodi međunarodni projekt „Viaggio adriatico“. Talijanski kulturni institut u Zagrebu dodijelio joj je 1999. godine godišnju nagradu za talijanistiku, a Predsjednik Talijanske Republike odlikovao ju je 2007. odličjem *Stella della solidarietà*, reda *commendatore* za zasluge u promicanju talijanske kulture. Dobitnica je talijanske nagrade Flaiano za strane talijaniste 2014. godine.

Drago Roksandić
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
drago.roksandic@ffzg.hr

„Kud koje žure brzi kraci / a vode svi u bespuće“: Vladan Desnica u Splitu od 1935. do 1941. godine

Magazin Sjeverne Dalmacije (1934.–1935.) – sporo pripremani, a brzo ugašeni časopisni projekt Vladana Desnice – pojavio se i nestao u sjeni oštrog sukoba između njegova oca dr. Uroša Desnice i vladike dalmatinskog dr. Irineja Đorđevića. Jedan i drugi inkarnirali su uvelike različite političke kulture, a još više različite političke orijentacije u kriznoj situaciji u Kraljevini Jugoslaviji nakon ubojstva kralja Aleksandra I. Karađorđevića. Od „Jedne izjave iz Sjeverne Dalmacije“ (tj. kninske „Usječenjske deklaracije“), objavljene u splitskom *Novom dobu* 15. rujna 1934. godine i broširanog „Odgovora na ‘Jednu izjavu iz Sjeverne Dalmacije’“ Uredništva *Glasa Privredno-kulturne Matice za Sjevernu Dalmaciju* (tj. *Plave knjige*), tiskanog u Beogradu u prosincu iste godine pa do zbornika *Severna Dalmacija nekad i sad*, objavljenog u Beogradu 1939. godine sukob nije jenjavao. Njime je u biti bila pripremljena scena za dramu čija će premijera biti u proljeće 1941. godine, a koja će se s različitim postavama te izmjenama i dopunama teksta izvoditi do proljeća 1945. godine. Vladan Desnica je direktno bio proskribiran u *Plavoj knjizi*. Nikada nije javno odgovorio na optužbe koje su ga osobno itekako bile tangirale. Fragmenti sačuvane prepiske sa stricem Boškom iz tog doba svjedoče da ga je javna objeda u aferi u kojoj je nužno bio u sjeni svog oca teško pogađala. Novi uvidi u piščevu ostavštinu svjedoče da je njegova prevoditeljska, književna i glazbena djelatnost postala baš u to doba mnogo intenzivnija, ali i nezadovoljstvo neizbježnošću državne službe veće. Iz njegovih kasnijih iskaza poznato je da je i prve fragmente *Proljeća Ivana Galeba* napisao 1936. godine. Njegovo ključno djelo zamišljeno je kao „odgovor“ kritičarima, ali i mnogo više od toga, zamišljeno je bilo već tada kao radikalno suočavanje sa samim sobom. U vremenu koje je lapidarno simbolizirala njegova pjesma „Kišobrani (Ošamućeni građani u predvečerje drugog svjetskog rata)“, Vladan Desnica je bio dezangažirani intelektualac, umjetnik agonije građanskog svijeta.

Drago Roksandić (Petrinja, 1948.) redovni je profesor u trajnom zvanju na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, predstojnik Katedre za povijest Srednje i Jugoistočne Europe, voditelj Ranonovovjekovnog modula Diplomskog studija i nositelj poslijediplomskog doktorskog kolegija „Teorije i metode u modernoj i suvremenoj historijskoj znanosti". Voditelj je projekta „Triplex Confinium" (od 1996.) i fakultetskog Centra za komparativnohistorijske i interkulturne studije (od 2014.), Programa „Desničini susreti" (od 2005.) te projekta Europske unije „Jankovic Castle" (2011. – 2014.). Član je projekta „Phantomgrenzen" na Sveučilištu Humboldt. Vidi: H. Petrić, „Živjeti *Triplex Confinium* (u povodu 60. godišnjice rođenja prof. dr. sc. Drage Roksandića", *Ekonomska i ekohistorija*, vol. 4, br. 4, 2008., 151–231 i http://kula-jankovica.unizg.hr. Novija izdanja: *U NIN-u i Danasu,* Zagreb 2011.; Lujo Matutinović, *Ogled o Ilirskim provincijama i Crnoj Gori* (prijevod Jagoda Milinković), (D. Roksandić: izbor; predgovor „Kako čitati Luju Matutinovića" /7–79/; provjera prijepisa izvornika i provjera prijevoda /u suradnji s Gabrijelom Vidan/), Zagreb 2009.; Daniel Baric, Jacques Le Rider, Drago Roksandić (ur.), *Mémoire et histoire en Europe centrale et orientale,* Rennes 2010. Nositelj je dva francuska odličja: časnik reda akademske palme (*Officier dans l'Ordre des Palmes Académiques*, 2004.) i časnik nacionalnog reda za zasluge (*Officier dans l'Ordre National du Mérite*, 2014.).

Svetlana Šeatović Dimitrijević
Institut za književnost i umetnost, Beograd
svetlana.seatovic@gmail.com

Kročeova estetika i Desničin mediteranizam

Vladan Desnica je počeo prevoditi Benedeta Kročea u međuratnom periodu i 1938. godine je objavljena prva zbirka eseja *Eseji iz estetike* u izdanju splitskog Kadmosa. Drugo izdanje *Književna kritika kao filozofija* objavljeno je u Kulturi u Beogradu 1969. godine. Bibliografski podaci već govore koliko je Desnica bio zainteresovan za Kročeovu estetiku jer kontinuitet više od 30 godina pokazuje čvrsto utemeljenje estetskih i poetičkih stavova. U radu ćemo skrenuti pažnju na značaj Desničinih prevoda Kročea u širem književnom i kulturnom okviru Jugoslavije. Posebna pažnja biće posvećena uticaju Korčeovih ideja na lik Ivana Galeba i esejistički opus Vladana Desnice. U eseju „Benedeto Kroče i zbrka oko njega" Vladan Desnica iznosi i kritičke

sudove o ovom filozofskom sistemu, ali ističe i njegov značaj za kulturni ambijent. U tom pravcu treba sagledati uticaje Korčeove estetike i Desničinog intelektualnog stava, a posebno aspekte vezane za korpus mediteranizma. Fenomen lepote i lepoga iz Kročeove estetike ulazi u osnove Desničinog mediteranizma i to je jedna od osnovnih teza koje ćemo pokazati u analizama proznih i esejističkih tekstova. Kročeov esej „Čista intuicija i lirski karakter umjetnosti" je polazna osnova za komparativnu analizu koja će biti usmerena na roman *Proljeća Ivana Galeba*. U Desničinim proznim i esejističkim delima pokazaćemo kako su osnove poetičkog postupka integrisale Kročeovu filozofsku kategoriju intuicije i umetnosti. Pod Korčeovim uticajem Desnica je izgradio svoj svet umetničkog dela kao fantazije i intuicije koja određuje, pre svih, Ivana Galeba glavnog junaka *Proljeća Ivana Galeba* koji je najvećim delom oblikovan baš u splitskom periodu.

Svetlana Šeatović Dimitrijević (Nova Gradiška, 1975), viša naučna saradnica, diplomirala je 1998. godine na Filološkom fakultetu u Beogradu grupu za srpsku književnost i jezik sa opštom književnošću. Od 1999. do 2002. zaposlena kao stručni saradnik na naučnim projektima na Filološkom fakultetu. Magistrirala 2002. i doktorirala na Filološkom fakultetu 2010. sa temom *Priroda i funkcija ciklusa u poeziji Vaska Pope i Ivana V. Lalića*. Od decembra 2002. zaposlena u Institutu za književnost i umetnost. Postodoktorsko usavršavanje (6 meseci) iz oblasti tekstologije i pripreme kritičkih izdanja obavila na univerzitetima u Italiji (Verona, Pavia, Torino, Pisa, Pescara) 2011. i 2012. Od 2007. predaje Uvod u tumčenje srpske književnosti na Učiteljskom fakultetu u Beogradu. Objavila preko 100 naučnih radova, uredila 4 međunarodna i nacionalna zbornika radova, priredila i prevela prepisku Ivana V. Lalića i Čarlsa Simića *Pogled preko okeana* (2007) i 3 naučne monografije: *Tradicija i inovacija* (2004), *Deo kao celina&celina kao deo* (2012) i *Epizacija moderne lirike* (2014). Uredila dvojezični zbornik radova *Acqua alta Mediteranski pejzaži u modernoj srpskoj i italijanskoj književnosti* (2013). Član međunarodnog projekta COST A32 (2007–2011). Učestvovala i/ili predsedavala na brojnim domaćim i inostranim konferencijama u Poznanu, Vašingtonu, Bostonu, Grazu, Granadi, Splitu, Torinu, Vroclavu. Održala predavanja po pozivu u Torinu, Pescari i Napulju.

Ana Šeparović
Leksikografski zavod Miroslav Krleža
anaseparovic@gmail.com

Frano Dulibić
Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
fdulibic@ffzg.hr

Splitska međuratna likovna scena između modernizma i antimodernizma

U razdoblju između dvaju svjetskih ratova splitski krug umjetnika na različite je načine reagirao na modernističke poticaje. Budući da najviše likovne domete postižu oni splitski (i okolica) umjetnici koji su napustili Split (Ivan Meštrović, Jerolim Miše, Marino Tartaglia, Joza Kljaković), može se reći da splitski krug umjetnika ostaje u njihovoj sjeni. Iako većina umjetnika ostaje vezana uz konzervativnije načine izražavanja (Ante Katunarić, Anđeo Uvodić, Virgil Meneghello Dinčić, Dujam Penić i dr.) unutar kojih pojedinci postižu iznimne domete (Emanuel Vidović), izvjestan broj umjetnika pristaje uz umjereni modernizam (Branislav Dešković, Marin Studin), osobito kroz dijalog sa suvremenim životom i motivima, nerijetko u vidu socijalne kritike (Antun Zuppa, Vjekoslav Parać i dr.), dok kod nekih čak dolazi i do kratkotrajnoga priklona avangardnim likovnim stremljenjima (Vinko Foretić). Njihovi izrazi analizirat će se s aspekta modernog odnosno antimodernoga pristupa, pri čemu će se dijalektika temeljiti na modernističkom pristajanju uz progresivnije likovne idiome i suvremene teme, odnosno antimodernističkom svjesnom odbijanju suvremenih likovnih stremljenja i tematskom „bijegu“ od svakodnevice u mit, utopiju, povijest odnosno čistu prirodu. U izlaganju će se razmotriti u kojoj su mjeri na takva opredjeljenja utjecale političke i socijalne okolnosti, potom već spomenuti veliki i priznati splitski umjetnici, ali i filozofska načela kročeanske estetike koju je Vladan Desnica učinio dostupnijom svojim prijevodima, a svakako ne treba zanemariti koliku je ulogu odigrao njihov životni svjetonazor koji proizlazi iz liberalnijeg odnosno patrijarhalnijeg odgoja. Osim presjeka najvažnijih likovnih izložbi u Splitu u međuratnom razdoblju, u izvođenju zaključaka veliku će ulogu odigrati interpretacija tadašnjih važnih likovno-kritičkih

tekstova, među kojima će se posebna pažnja posvetiti Desničinim tekstovima o likovnoj umjetnosti.

Frano Dulibić (Zagreb, 1961.) radi kao izvanredni profesor na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (Odsjek za povijest umjetnosti) od 1993. godine te kao vanjski suradnik predaje na Akademiji likovnih umjetnosti. Bavi se istraživanjima hrvatskog slikarstva prve polovice 20. stoljeća, poviješću karikature, ilustracije i stripa, radi na znanstvenim projektima i sudjeluje na simpozijima te je aktivist u akcijama za zaštitu javnog prostora i kulturne baštine. Objavljuje knjige, znanstvene i stručne radove te je autor koncepcija i tekstova za izložbe. Predsjednik je upravnog vijeća IPU-a, dopredsjednik DPUH-a i član AICA-e. Izbor iz bibliografije: *Oto Reisinger, Retrospektiva*, Galerija Klovićevi dvori, Zagreb 2008.; *Povijest karikature u Hrvatskoj do 1940*. (Zagreb, 2009.); *Slikarstvo Vladimira Varlaja*, (Zagreb, 2011.); „Grupa nezavisnih umjetnika (1921. – 1927.), *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 23/1999., 199–208; u koautorstvu s Anom Šeparović „Nekoliko primjera antimodernizma u hrvatskoj likovnoj umjetnosti“, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 37/2013., 199–210.

Ana Šeparović (Zagreb, 1976.) diplomirala je 2003. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu povijest umjetnosti i muzeologiju, a 2014. obranila je doktorsku disertaciju pod nazivom *Jerolim Miše (1890–1970) u hrvatskome slikarstvu i likovnoj kritici*. Od 2005. godine zaposlena je u Leksikografskome zavodu Miroslav Krleža, gdje radi kao leksikografkinja – urednica u redakciji *Hrvatskoga biografskoga leksikona*. Suradnica je i urednica brojnih zavodskih izdanja (*Zagrebački leksikon*, *Hrvatska enciklopedija*, *Hrvatski opći leksikon*, *Likovni leksikon*, *Leksikon Antuna Gustava Matoša*). Istraživački je usmjerena na hrvatsku likovnu umjetnost prve polovine 20. stoljeća, osobito na slikarstvo, likovnu kritiku i teoriju likovne umjetnosti. Objavljuje znanstvene radove u stručnim časopisima (*Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 2013.; *Peristil*, 2014.) te izlaže na hrvatskim i međunarodnim znanstvenim skupovima (Konferencija Centra za ikonografske studije u Rijeci, 2015.).

Filip Šimetin Šegvić
Zagreb
phillip.simetinsegvic@gmail.com

Nikolina Šimetin Šegvić
Zagreb
nikolina.simetinsegvic@gmail.com

Skice za intelektualni portret Kerubina Šegvića u međuratnom razdoblju

Nakon 1918. i uspostavljanjem novih državnih kompleksa (Država SHS, Kraljevstvo SHS, Kraljevina Jugoslavija), Split dobiva na političkoj važnosti u odnosu na druge gradove Dalmacije. Međutim, onkraj tih političkih promjena, uočava se upravo u međuratnom Splitu jedno bogatstvo kulturnih i intelektualnih krugova najrazličitijih provenijencija – povezani i s baštinom propale Austro-Ugarske Monarhije. Kerubin Šegvić spada u one ličnosti splitskog znanstvenog, političkog i javnog života koji je svojim djelovanjem nastojao povezati tri spomenute sfere, otvarajući ali i sam stvarajući kontroverzne probleme. Kao javna angažirana osoba, Šegvić se isticao u različitim splitskim krugovima, primjerice kao bliski suradnik don Frane Bulića, istaknuti pravaš i svećenik-književnik te novinski kritičar, a i kasnije urednik. Istovremeno je njegova ličnost bila predmet kritika i ponekad rugla (npr. *Duje Balavac*, 2/1911., br. 9, str. 6), a lijevo orijentirani intelektualci ulazili su s njime u žestoke znanstvene i političke polemike. Ovaj intelektualno-povijesni portret otkri-

va slojeve Šegvićeve ideologičnosti u političkim i znanstvenim istupima te naročito mijene, koje su ga od njegovih pravaških početaka 1890-ih godina do pogibije 1945. godine obilježile. Pritom je poseban naglasak stavljen na njegovu historiografsku djelatnost, koja se proteže od u potpunosti znanstvenih pa sve do publicističkih i popularnih prikaza povijesti te ideoloških političkih tekstova u rasponu od kasne antike, srednjeg i ranog novog vijeka, sve do povijesti u 19. i 20. stoljeću. Na taj način se analitički, metodologijom intelektualne povijesti – nadovezujući se tako i na tradiciju *Desničinih susreta* – otkrivaju nove dimenzije djelovanja Kerubina Šegvića, kako na lokalnoj, splitskoj i zagrebačkoj razini, tako i na državnoj.

Filip Šimetin Šegvić (Zagreb, 1986.) je diplomirani povjesničar i profesor povijesti. Upisao je 2004. jednopredmetni studij povijesti na Filozofskom fakultetu, a 2012. Poslijediplomski doktorski studij Moderne i suvremene hrvatske povijesti u europskom i svjetskom kontekstu. Dobitnik je nekoliko fakultetskih priznanja tijekom studija, među kojima i Rektorove nagrade u akademskoj godini 2006./2007. Od 2008. do 2013. godine stalni je član uredništva časopisa studenata povijesti *Pro tempore*. Također surađuje od 2008. godine na projektu edicije *Dijalog s povodom*, u sklopu kojega objavljuje dva sveska (2009. i 2012.). Sudjeluje kao organizator, izlagač ili moderator na brojnim znanstvenim skupovima posvećenima povijesti historiografije, općoj povijesti 19. i 20. stoljeća te drugim temama. Godine 2014. objavio je u izdanju Srednje Europe knjigu *Patriotizam i bunt: Franjo Josip I. u Zagrebu 1895. godine*.

Nikolina Šimetin Šegvić (Banja Luka, 1987.) diplomirala je 2012. godine povijest na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (tema diplomskog rada: *Američka i britanska historiografija o raspadu Habsburške Monarhije*). Kao mladu povjesničarku, zanima je prvenstveno povijest Habsburške Monarhije u 19. stoljeću, urbana povijest (s naglaskom na grad Zagreb i arhitekturu) te intelektualna, kulturna i društvena povijest općenito. Bila je urednica časopisa *Pro tempore*, a sada je u uredništvu međunarodnog zbornika radova *Annales in Perspective: Designs and Accomplishments*. Sudjelovala je na brojnim znanstvenim skupovima, okruglim stolovima i konferencijama u Hrvatskoj i inozemstvu kao organizator i izlagač te je autorica raznih stručnih i znanstvenih članaka.

Sanja Šoštarić
Odsjek za romanistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
sanja.sostaric@ffzg.hr

Francuska književnost u prijevodima pripadnika splitskog kulturnog kruga

Po svjedočenju Nikole Andrića, utemeljitelja i urednika *Zabavne biblioteke*, nakon Prvog svjetskog rata među hrvatskim se čitateljima moglo uočiti pojačano zanimanje za francusku književnost. Kako u to vrijeme u Hrvatskoj nije postojala duga tradicija učenja francuskog jezika, prevođenje je predstavljalo važan element interkulturne komunikacije. U povezivanju francuske i hrvatske kulture važnu su ulogu odigrali pripadnici splitskog književnog kruga. Među splitskim prevoditeljima s francuskog izdvajaju se Frano Alfirević, Ante Cettineo, Verka Škurla Ilijić, Milan Begović, Vladimir Nazor, Tin Ujević, Vinko Tecilazić i Vojmil Rabadan. Valja im pridodati i Vladana Desnicu koji je s francuskog preveo dva putopisa Andréa Gidea (*Povratak iz SSSR* i *Dopune mom povratku iz SSSR*, 1952.) i dvije zbirke pripovijetki Marcela Ayméa (*Priče mačke na grani*, 1963.; *Druge priče mačke na grani*, 1965.). Desničini su prijevodi objavljeni u Zagrebu, kao uostalom i mnogi prijevodi ostalih pripadnika splitskog kulturnog kruga. Stoga ću se u istraživanju prevoditeljske djelatnosti navedenih autora usredotočiti na splitske i zagrebačke izdavače. U analizi izbora francuskih tekstova, njihovih prijevoda i dinamike objavljivanja koristit ću se časopisnom i knjižnom građom te knjižničnim katalozima i bibliografijama. Posebnu ću pažnju posvetiti recepciji prijevoda splitskih prevoditelja te, općenito, recepciji francuske književnosti u Hrvatskoj u razdoblju između 1918. i 1945. godine.

Sanja Šoštarić (Mostar, 1964.) diplomirala je komparativnu književnost i francuski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1987.) te bibliotekarstvo (1990.). Od 1987. radila kao profesor francuskog jezika i bibliotekar. Od 2004. radi kao lektor francuskog jezika na Odsjeku za romanistiku. Prevela veći broj francuskih književnih i stručnih tekstova. Trenutno završava doktorski rad pod naslovom *Recepcija književnokritičkoga i romanesknoga opusa Paula Bourgeta u Francuskoj od 1881. do 1914.* Izbor iz bibliografije: „Književni opus Yasmine Reze ili kako pomiriti uspjeh i kvalitetu“, *Književna smotra*, 39/2007., br. 143 (1), 63–73; „*O prevođenju književno-teorijskog nazivlja*“, u: Cvijeta Pavlović – Vin-

ka Glunčić Bužančić (ur.), *Komparativna povijest hrvatske književnosti: zbornik radova IX.*, Split 2007., 396–404; „Andreï Makine između Rusije i Francuske“, *Philological Studies / Filološke studije*, 6/2008., br. 2, 79–88; „*(Ne)moć književnosti*“, *15 dana*, 53/2010., br. 1–2, 12–17; „Paul Bourget u francuskom književnom polju na kraju 19. stoljeća“, *Književna smotra*, 46/2014., br. 174 (4), 109–119.

UPUTE ZA PISANJE PRILOGA U ZBORNIKU RADOVA *SPLIT I VLADAN DESNICA (1918. – 1945.)*

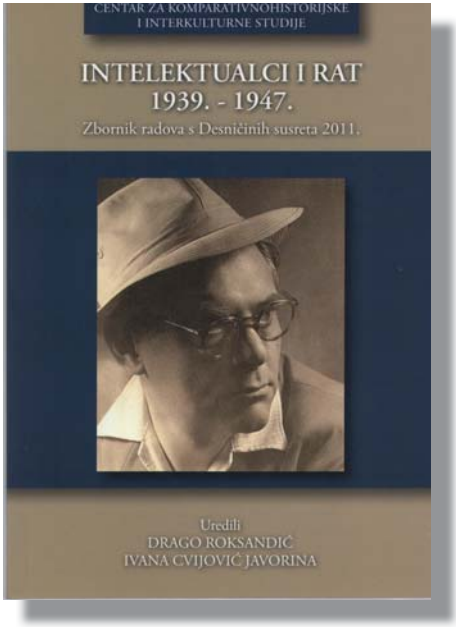

Svi prilozi moraju biti napisani na računalu, u nekoj od inačica programa MS Word (od MS Word 6.0 nadalje) ili u nekom od programa kompatibilnih s MS Wordom te trebaju biti snimljeni u formatu MS Word dokumenata (**.doc). Obavezno je korištenje latiničkog fonta **Times New Roman** (odnosno Times New Roman CE). Druga pisma moguće je koristiti u bilješkama, kad god je riječ o citiranju na izvornom jeziku i pismu.

U tekstu priloga veličina slova je **12**, a prored **1,5**. Literatura se citira u bilješkama (*fusnotama*), a ne u tekstu. Veličina slova u bilješkama je **10**, a prored jednostruki (*single*). Kad se u tekstu navodi izravni citat duži od tri retka, potrebno ga je uvući u poseban odlomak s jednostrukim proredom i veličinom slova 11, bez navodnih znakova.

Ako se u citatu ispušta dio teksta, on se označava točkama unutar oblih zagrada: (…). Ako je u citatu potrebno dodati riječ koja nedostaje ili se razrješava kratica, to se piše unutar uglatih zagrada [ ].

Svaki rad mora sadržavati **sažetak** (između 1.000 i 1.500 znakova), **ključne riječi** (najviše osam), **popis literate** te **duži sažetak** (oko 2.000 znakova), za koji će Uredništvo osigurati prijevod na engleski jezik.

Radovi opsegom ne bi trebali prelaziti jedan arak (16 kartica odnosno 30.000 znakova). Ovisno o tehničkim mogućnostima, u zbornik će se uvrstiti i određeni broj crno-bijelih priloga. Priloge treba slati u posebnom dokumentu, u što većoj rezoluciji, u jednom od sljedećih formata: **.jpeg, **.gif, **.tiff ili **.bmp. Autor može u tekstu označiti mjesto na kojem bi se trebali nalaziti slikovni prilozi.

Uredništvo uz članke na hrvatskom jeziku prihvaća i članke pisane bosanskim, crnogorskim i srpskim jezičnim standardom, no zbog financijskih razloga ne može jamčiti kvalitetnu lekturu za tekstove koji nisu napisani na hrvatskom jeziku. Stoga se autori tekstova napisanih na ta tri jezika mole da – ukoliko su sami u mogućnosti to osigurati – dostave pravopisno i jezično uređen članak.

Rad i slikovne priloge autor treba poslati elektroničkom poštom na **ivana_cvijovic@yahoo.de** do **31. listopada 2015.**

UPUTE ZA PISANJE BILJEŽAKA I POPISA LITERATURE

Prezime autora – verzal (velika tiskana slova)
Naslov časopisa – kurziv
Naslov članka – kurent (obična slova)
Isto – kurziv
Naslov knjige – kurziv (udesno nagnuta slova)
Isti – verzal

Oznaka bilješke stavlja se iza interpunkcijskog znaka.

2.1. Citiranje knjige

Ivan Basić, *Od domus episcopi do kule Jankovića. Prostorni razvoj Kule Stojana Jankovića u Islamu Grčkom*, Zagreb 2010., 44–55.

Kod navođenja stranice ili stranica ne koristi se kratica str. Ako se navedeno djelo ponovno citira u idućoj bilješci, piše se *Isto* (ako se citira ista stranica) ili npr. *Isto,* 60. ako je broj stranice različit od prethodnog.

Kad se isto djelo ponovno navodi u tekstu na drugome mjestu, koristi se skraćeni oblik, koji se sastoji od početnog slova imena te prezimena autora, a – po potrebi – i skraćenog naslova knjige: Npr. I. Basić, *Od domus episcopi do k. Jankovića.* Samo u kraćim radovima i s malo bilježaka može se koristiti kratica Isti, ako se od istog autora neposredno nakon prvog spominje i drugo djelo.

2.2. Članci u časopisima

Zvonko Kovač, „Poezija Vladana Desnice – Pokušaji intertekstualne analize", *Republika*, 54/1998., br. 11–12, 93–105.

Najprije se navodi broj godišta objavljivanja časopisa (u nekim publikacijama često označen s „vol."; u ovom slučaju 54), zatim godina objavljivanja dotičnog primjerka (1998.) te naposljetku njegov broj (br. 11–12). Nakon podataka o časopisu slijedi broj stranice ili stranica (93–105).

2.3. Citiranje priloga u knjigama ili zbornicima radova

Dušan Marinković, „Nove spoznaje o Vladanu Desnici", *Desničini susreti 2005. – 2008. Zbornik radova* (ur. Drago Roksandić i Ivana Cvijović Javorina), Zagreb 2010., 241–254.

2.4. Citiranje novina

„Vladan Desnica – pisac koji povezuje", *Zadarski list* (Zadar), br. 3759, 20. 9. 2010., 2.

2.5. Citiranje arhivskih fondova

Hrvatski državni arhiv, Zagreb (dalje: HDA), Predsjedništvo zemaljske vlade (dalje: PRZV), 6-14/54-17089/1920., kut. 1.

2.6. Citiranje iz enciklopedija

„Vladan Desnica", *Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda* (dalje: OEJZ), sv. 2., Zagreb 1977., 305.

Ako je u enciklopediji navedeno ime autora članka, ono se može navesti i u citatu, na način na koji se navode imena autora članaka u časopisima (ime i prezime ispred naslova članka, ime kurentom, a prezime verzalom).

2.7. Citiranje s World Wide Web:

Vladan Jovanović, „Članovi porodice Desnica u jugoslovenskim enciklopedijama i leksikonima" (http://www.cpi.hr/download/links/hr/7319.pdf).

2.8. Citiranje televizijske emisije:

TV interview. Misli 21. stoljeća (Suočavanje s istinom, gost: Franjo Šanjek), urednik Branimir Bilić, Hrvatska televizija, Zagreb 29. 11. 1999.

POPIS SUDIONIKA

Vladan Bajčeta (Beograd)
dr. sc. **Stanislava Barać** (Beograd)
mr. sc. **Muharem Bazdulj** (Beograd)
prof. dr. sc. **Inoslav Bešker** (Rim)
prof. dr. sc. **Vinko Brešić** (Zagreb)
dr. sc. **Sandi Bulimbašić** (Split)
Marijan Buljan (Split)
Ivana Cvijović Javorina (Zagreb)
izv. prof. dr. sc. **Frano Dulibić** (Zagreb)
dr. sc. **Rašid Durić** (Augsburg)
doc. dr. sc. **Bojan Đorđević** (Beograd)
dr. sc. **Stevo Đurašković** (Zagreb)
izv. prof. dr. sc. **Iva Grgić Maroević** (Zadar)
doc. dr. sc. **Vladimir Gvozden** (Novi Sad)
prof. dr. sc. **Aleksandar Jakir** (Split)
dr. sc. **Branimir Janković** (Zagreb)
dr. sc. **Bruno Kragić** (Zagreb)
izv. prof. dr. sc. **Svjetlan Lacko Vidulić** (Zagreb)
dr. sc. **Petar Macut** (Vukovar)
dr. sc. **Lovorka Magaš Bilandžić** (Zagreb)
prof. dr. sc. **Dušan Marinković** (Zagreb)
akademik **Tonko Maroević** (Zagreb)
prof. dr. sc. **Helena Peričić** (Zadar)
dr. sc. **Stanko Piplović** (Split)
doc. dr. sc. **Vladimir Rismondo** (Osijek)
prof. dr. sc. **Sanja Roić** (Zagreb)
prof. dr. sc. **Drago Roksandić** (Zagreb)

dr. sc. **Svetlana Šeatović Dimitrijević** (Beograd)

dr. sc. **Ana Šeparović** (Zagreb)

Filip Šimetin Šegvić (Zagreb)

Nikolina Šimetin Šegvić (Zagreb)

Sanja Šoštarić (Zagreb)

***Desničine susrete 2015.* financiraju i materijalno pomažu:**

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Hrvatsko društvo pisaca, Zagreb

Srpsko kulturno društvo „Prosvjeta“, Zagreb

Društvo za obnovu i revitalizaciju Kule Stojana Jankovića – Mostovi, Zagreb

Informacije o *Desničinim susretima 2015.*

Marijan Buljan i Ivana Cvijović Javorina, tajnici Pripremnog odbora

marijanbuljan1@gmail.com

ivana_cvijovic@yahoo.de

Desničini susreti 2015.
Split i Vladan Desnica (1918. – 1945.):
umjetničko stvaralaštvo između kulture i politike

Nakladnik
Filozofski fakultet u Zagrebu
FF press
I. Lučića 3, Zagreb

Za nakladnika
prof. dr. sc. Vlatko Previšić

Urednici
prof. dr. sc. Drago Roksandić
Ivana Cvijović Javorina, prof.

Tehnički urednik
Boris Bui

Računalni slog
Boris Bui

Lektura
dr. sc. Jadranka Brnčić, prof.

Tisak i uvez

srpanj 2015.

ISBN 978-953-175-568-9

CIP zapis je dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 000910573

FF press